Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 17. detsembril 2020[1]

Kohtuasi C-597/19

Mircom International Content Management & Consulting (M.I.C.M.) Limited
versus
Telenet BVBA,
järgmiste isikute osavõtul:
Proximus NV,
Scarlet Belgium NV

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud ondernemingsrechtbank Antwerpen (Antwerpeni kaubanduskohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus – Intellektuaalomand – Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused – Direktiiv 2001/29/EÜ – Artikli 3 lõige 1 – Mõiste „üldsusele edastamine“ – Kaitstud teost sisaldava faili allalaadimine partnervõrgu (*peer-to-peer*) kaudu ja selle faili osade samaaegne kättesaadavaks tegemine, et teised kasutajad saaksid neid üles laadida – Direktiiv 2004/48/EÜ – Artikli 3 lõige 2 – Meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kuritarvitamine – Artikkel 4 – Isikud, kellel on õigus taotleda meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist – Artikkel 8 – Õigus teabele – Artikkel 13 – Mõiste „kahju“ – Määrus (EL) 2016/679 – Artikli 6 lõike 1 punkt f – Füüsiliste isikute kaitse seoses isikuandmete töötlemisega – Töötlemise seaduslikkus – Põhiõigused – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artiklid 7 ja 8 ning artikli 17 lõige 2

Sissejuhatus

1. Nähtus, milleks on autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega kaitstud teoste jagamine partnervõrkudes (*peer-to-peer*) ilma nende õiguste valdajate loata, on loojatele ning kultuuri- ja meelelahutustööstusele üks kõige suuremaid internetiga seotud murekohti. See nähtus omandab märkimisväärseid mõõtmeid ja selle tõttu kaotatakse igal aastal miljardeid.[2] Sellega on ka äärmiselt raske võidelda, eelkõige seepärast, et need võrgud on detsentraliseeritud ning kuna rahvas toetab mingil määral ideed, et kultuurile ja meelelahutusele peab pääsema ligi tasuta. Ei ole seega imekspandav, et sellega seoses kerkivad pidevalt üles uued õiguslikud küsimused.

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Vt hiljutiste hinnangute kohta Blackburn, D., Eisenach, J. A., Harrison Jr., D., „Impacts of Digital Video Piracy on the U.S. Economy“, juuni 2019; uuring, mille tellis U.S. Chamber of Commerce (Kaubanduskoda, Ameerika Ühendriigid).

2. Euroopa Kohus on juba otsustanud, et niisuguse failijagamisplatvormi internetis kättesaadavaks tegemine ja haldamine, mis võimaldab selle platvormi kasutajatel autoriõigusega kaitstud teoseid leida ja neid partnervõrgus jagada, kujutab endast nende teoste edastamist üldsusele, kui need tehti selles võrgus kättesaadavaks ilma autoriõiguste valdajate loata.[3] Ilmneb siiski, et palju fundamentaalsem küsimus põhjustab samuti probleeme: kas partnervõrgu kasutajad ise teevad üldsusele edastamise toiminguid? Kuigi esmapilgul näib, et vastata tuleb mõistagi jaatavalt, võimaldavad nende võrkude toimimise tehnilisel eripäral põhinevad leidlikud argumendid väita vastupidist. Asjaolu, et tuhandetel isikutel on teostele juurdepääs nii, et nad hinda tasuma ei pea, on seega ime. Käesolevas kohtuasjas on Euroopa Kohtul võimalus sellesse küsimusesse selgust tuua.

3. Neid õiguslikke raskusi arvestades otsustab mõni autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste valdaja partnervõrkude kasutajatele kätte maksta. Ettevõtjad ja sellele spetsialiseerunud advokaadibürood omandavad piiratud kasutusõigused teostele ainsa eesmärgiga kasutada kohtumenetlusi, et saada teada nende kasutajate nimed ja aadressid, olles enne kindlaks teinud nende internetiühenduste IP-aadressid. Seejärel saadetakse nendele kasutajatele nõuded maksta hüvitist väidetava kahju eest, mida need ettevõtjad kandsid, vastasel korral pöördutakse nende vastu kohtusse. Kõige sagedamini pakuvad need ettevõtjad siiski kompromissi kohtule hagi esitamise asemel nii, et tuleb tasuda summa, mis ületab küll mõnikord tegeliku kahju, kuid on tunduvalt väiksem kui hüvitis, mida võib kohtus nõuda. Seega, isegi juhul, kui ainult üks osa isikuid, kellega ühendust võetakse, nõustub maksma, võivad asjaomased ettevõtjad saada nii tulu, mis ületab mõnikord selle, mida saadakse teoste seaduslikust kasutamisest ja mida nad jagavad seejärel nende teoste õiguste valdajatega.

4. Kuigi niisugune toimimisviis on rangelt võttes seaduslik, viib see siiski selleni, et ära ei kasutata mitte majanduslikke autoriõigusi, vaid nende õiguste rikkumisi, tekitades nii tuluallika, mis põhineb õiguse rikkumisel. Nii moonutatakse autoriõiguse eesmärke ja seda õigust kasutatakse või lausa kuritarvitatakse eesmärkidel, mis ei ole sellele omased.

5. Nii toimivat ettevõtjat on õigusteoorias sageli nimetatud „autoriõiguse trolliks“ (*copyright troll*).[4] Ameerika Ühendriikide õigussüsteem näib olevat eriti soodus *copyright troll*'ide tekkeks, kuid nähtust esineb ka mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis. Käesolevas kohtuasjas peab Euroopa Kohus vastama küsimusele selle kohta, mil määral võimaldab või nõuab liidu õiguses kehtestatud intellektuaalomandi kaitse süsteem seda, et selles süsteemis ette nähtud õiguslike vahendite kohaldamisel võetakse arvesse niisugust kuritarvitamist, kui see on ilmnenud.

6. Vastuse andmisel tuleb arvesse võtta esiteks intellektuaalomandi õiguste vajaliku kohtuliku kaitse ja teiseks võimalike rikkumise toime pannud isikute isikuandmete kaitse omavahelist suhet.

[3] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, resolutsioon).

[4] Kuigi *copyright trolling*'u mõistet kasutatakse peamiselt internetis toime pandavate rikkumiste kontekstis, on idee kuritarvitada autoriõigust hüvitiste väljapressimiseks ise internetist tubli sajandi võrra vanem: esimene „*copyright troll* enne selle mõiste tekkimist“, keda on õigusteoorias nimetatud, on keegi Thomas Wall, kes tegutses Ühendkuningriigis 1870. aastatel; vt eelkõige Greenberg, B. A., „Copyright Trolls and Presumptively Fair Uses“, *University of Colorado Law Review*, 2014, nr 85, lk 53–128, eriti lk 63). Nähtus ei ole piiratud ainult autoriõigusega ning on eelkõige hästi tuntud patendiõiguses.

Õiguslik raamistik

7. Käesolevas kohtuasjas esitatud eelotsusetaotluses ei kirjeldata riigisisest õiguslikku raamistikku. Käesolevas ettepanekus piirdun seega liidu õigusliku raamistiku tutvustamisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kohandama seda, kuidas Euroopa Kohus nimetatud õigust tõlgendab, oma riigisisesele õiguslikule raamistikule.

Intellektuaalomandi õigus

8. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas[5] artikli 3 lõikes 1 ja lõike 2 punktis c on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

2. Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata üldsusele kättesaadavaks tegemist kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu nii, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal, on:

[…]

c) filmide esmasalvestuste tootjatel nende filmide originaali ja koopiate osas;

[…]“.

9. Selle direktiivi artiklis 8 on nähtud ette:

„1. Liikmesriigid näevad käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustuste rikkumise puhuks ette asjakohased sanktsioonid ja õiguskaitsevahendid ning võtavad kõik meetmed nende sanktsioonide ja õiguskaitsevahendite kohaldamise tagamiseks. Sätestatavad sanktsioonid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

2. Iga liikmesriik võtab vajalikud meetmed tagamaks, et õiguste valdajad, kelle huve on nende territooriumil õigusi rikkuva tegevusega kahjustatud, saavad kohtu kaudu taotleda kahjutasu ja/või ettekirjutust ning vajaduse korral õigusi rikkuva materjali, samuti artikli 6 lõikes 2 nimetatud seadmete, toodete ja komponentide konfiskeerimist.

3. Liikmesriigid tagavad, et õiguste valdajatel on võimalik taotleda kohtu ettekirjutust vahendajatele, kelle teenuseid kolmandad isikud kasutavad autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumiseks.“

[5] EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230.

10. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta[6] artiklis 2 on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks meetmete kohaldamist, mida kohaldatakse või võidakse kohaldada [liidus] või siseriiklikes õigusaktides kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste valdajaid, kehtivad käesolevas direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid kooskõlas artikliga 3 mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kohta, nagu on sätestatud [liidu] õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.

2. Käesolev direktiiv ei piira õiguste jõustamise spetsiifiliste sätete kohaldamist ega ühenduse õigusnormides kirjeldatud erandeid, mis puudutavad autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi, iseäranis direktiivi [2001/29] artiklis […] 8 kirjeldatud õigusi.

3. Käesolev direktiiv ei mõjuta:

a) […] direktiivi 95/46/EÜ[7] […]

[…]“.

11. Selle direktiivi II peatükk reguleerib „[m]eetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid“, mis on vajalikud, et tagada intellektuaalomandi õiguste austamine. Selle direktiivi artiklis 3 on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid sätestavad vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid käesolevas direktiivis kirjeldatud intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks. Menetlused, protseduurid ja õiguskaitsevahendid on õiglased ega ole asjatult keerulised või kulukad ega sisalda põhjendamatuid ajalisi piiranguid ega põhjendamatuid viivitusi.

2. Meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning neid rakendatakse viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.“

12. Sama direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„Liikmesriigid tunnistavad käesolevas peatükis isikutena, kellel on õigus nõuda meetmete, protseduuride ja õiguskaitsevahendite kohaldamist:

a) intellektuaalomandi õiguste valdajaid kooskõlas kohaldatavate seadustega;

b) kõiki teisi isikuid, kes on volitatud nimetatud õigusi kasutama, eriti litsentsi omanikke kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini;

c) intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogusid, mida reeglipäraselt tunnustatakse kui intellektuaalomandi õiguste valdajate seadusjärgseid esindajaid kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini;

6 ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32.

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

d) kutseala õiguskaitseasutusi, mida reeglipäraselt tunnustatakse kui intellektuaalomandi õiguse valdajate seadusjärgseid esindajaid kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini.“

13. Direktiivi 2004/48 artiklis 8 on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemisel ning hageja õigustatud ja proportsionaalse nõude vastuseks võivad pädevad kohtuasutused nõuda, et teave intellektuaalomandi õiguste rikkumise päritolu ja kaupade või teenuste levitamisvõrgustiku kohta esitaks rikkuja ja/või kes tahes isik, kes:

[…]

c) on tabatud õigusi rikkuvate teenuste kommertseesmärgil pakkumiselt või

[…]

2. Lõikes 1 nimetatud meetmed hõlmavad vastavalt vajadusele:

a) tootjate, valmistajate, levitajate, tarnijate ja muude kaupade või teenuste varasemate valdajate ning ühtlasi kavandatavate jae- ja hulgimüüjate nimesid ja aadresse;

[…]

3. Ilma et see piiraks lõigete 1 ja 2 kohaldamist, kohaldatakse muid õigusnorme, mis:

[…]

e) reguleerivad konfidentsiaalsete teabeallikate kaitset ja isikuandmete töötlemist.“

14. Lõpuks on selle direktiivi artikli 13 lõigetes 1 ja 2 sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et pädevad kohtuasutused määravad kannatanud osapoole avalduse alusel rikkuja, kes teadlikult rikkus või pidi põhjendatult olema rikkumisest teadlik, maksma proportsionaalselt õiguste valdajale rikkumise tagajärjel õiguste valdajale tekitatud kahju ulatuses kahjutasu.

[…]

2. Kui rikkuja ei teadnud ega pidanud teadma, et pani toime rikkumise, võivad liikmesriigid kehtestada, et kohtuasutused võivad määrata kasumi sissenõudmise või kahjutasu maksmise, mis võivad olla eelnevalt kehtestatud.“

Õiguslik raamistik elektroonilise side valdkonnas

15. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv)[8] (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/140/EÜ[9]; edaspidi „direktiiv 2002/21“) artikli 2 punktides a ja c on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *elektrooniline sidevõrk* – ülekandesüsteemid ja vajaduse korral lülitus- ja marsruutimisseadmed ning muud vahendid, mis võimaldavad edastada signaale traadi, raadio teel, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil, kasutades sealhulgas satelliitvõrke, paik- (ahel- ja pakettkommuteeritud, k.a Internet) ja liikuva maaside võrku, elektrikaabelsüsteeme, kui neid kasutatakse signaalide edastamiseks, raadio- ja teleringhäälinguvõrke ja kaabeltelevisioonivõrke, olenemata sellest, millist teavet nende kaudu edastatakse;

[…]

c) *elektrooniline sideteenus* – tavaliselt tasu eest osutatav teenus, mis seisneb tervikuna või peamiselt signaalide edastamises elektrooniliste sidevõrkude kaudu, kaasa arvatud telekommunikatsiooniteenused ja ülekandeteenused ringhäälinguks kasutatavates võrkudes, ning välja arvatud teenused, mis pakuvad või mille abil teostatakse elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste abil edastatava sisu redigeerimist; elektrooniliste sideteenuste hulka ei kuulu direktiivi 98/34/EÜ[10] artiklis 1 määratletud infoühiskonna teenused, mis ei seisne tervikuna või peamiselt signaalide edastamises elektrooniliste sidevõrkude kaudu;“.

16. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv)[11] (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ[12]; edaspidi „direktiiv 2002/58“) artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiiviga nähakse ette nende siseriiklike sätete ühtlustamine, mis on vajalikud põhiõiguste ja -vabaduste, eelkõige eraelu puutumatuse ja konfidentsiaalsuse kaitse võrdväärse taseme tagamiseks isikuandmete töötlemise puhul elektroonilise side sektoris ja selliste andmete ning elektrooniliste sideseadmete ja -teenuste vaba liikumise tagamiseks [liidus].

2. Käesoleva direktiivi sätted täpsustavad ja täiendavad direktiivi [95/46] sätteid lõikes 1 nimetatud eesmärkidel. […]“.

17. Direktiivi 2002/58 artiklis 2 on ette nähtud:

„Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse direktiivis [95/46] ning […] direktiivis [2002/21] […] sätestatud mõisteid.

8 EÜT 2002, L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349.

9 ELT 2009, L 167, lk 37.

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337).

11 EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514.

12 ELT 2009, L 337, lk 11.

Kasutatakse ka järgmisi mõisteid:

a) *kasutaja* – füüsiline isik, kes kasutab üldkasutatavat elektroonilist sideteenust isiklikel või ärilistel eesmärkidel, ilma et ta oleks tingimata kõnealust teenust tellinud;

b) *liiklusandmed* – andmed, mida töödeldakse side edastamiseks elektroonilises sidevõrgus või sellise edastamisega seotud arveldamiseks;

[…]

d) *side* – teave, mida vahetatakse või edastatakse määratud hulga osaliste vahel üldkasutatava elektroonilise side teenuse abil. […]“.

18. Selle direktiivi artikli 5 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad üldkasutatava sidevõrgu ja üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste kaudu toimuva side ja sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsuse siseriiklike õigusaktidega. Eelkõige keelatakse nende õigusaktidega isikutel, kes ei ole kasutajad, kuulata, salaja pealt kuulata, salvestada või muul viisil pealt kuulata või jälgida sidet ja sellega seotud liiklusandmeid ilma asjaomaste kasutajate loata, kui see ei ole õiguspärane artikli 15 lõike 1 kohaselt. Käesolev lõige ei takista side edastamiseks vajalikku tehnilist salvestamist, ilma et see piiraks konfidentsiaalsuse põhimõtet.“

19. Selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 on ette nähtud:

„Abonentide ja kasutajatega seotud liiklusandmed, mida töötleb üldkasutatava sidevõrgu pakkuja või üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste osutaja, tuleb kustutada või muuta anonüümseks, kui neid ei ole enam vaja side edastamiseks, ilma et see piiraks käesoleva artikli lõigete 2, 3 ja 5 ning artikli 15 lõike 1 kohaldamist.“

20. Selle direktiivi artikli 15 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid võivad võtta seadusandlikke meetmeid, millega piiratakse käesoleva direktiivi artiklites 5 ja 6 […] sätestatud õiguste ja kohustuste ulatust, kui selline piiramine on vajalik, otstarbekas ja proportsionaalne abinõu selleks, et kaitsta direktiivi [95/46] artikli 13 lõikes 1 nimetatud riiklikku julgeolekut (s.t riigi julgeolekut), riigikaitset, avalikku korda, kriminaalkuritegude või elektroonilise sidesüsteemi volitamata kasutamise ennetamist, uurimist, avastamist ja kohtus menetlemist. Selleks võivad liikmesriigid muu hulgas võtta seadusandlikke meetmeid, millega nähakse ette andmete säilitamine piiratud aja jooksul käesolevas lõikes sätestatud põhjustel. Kõik käesolevas lõikes osutatud meetmed on kooskõlas [liidu] õiguse üldpõhimõtetega, kaasa arvatud Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõigetes 1 ja 2 osutatud põhimõtetega.“

Isikuandmete kaitset käsitlevad üldsätted

21. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)[13] artikli 4 punktides 1, 2, 7 ja 9 on nähtud ette:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „isikuandmed“ – igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku („andmesubjekti“) kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal;

2) „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamise, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;

[…]

7) „vastutav töötleja“ – füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid; kui sellise töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusega, võib vastutava töötleja või tema määramise konkreetsed kriteeriumid sätestada liidu või liikmesriigi õiguses;

[…]

9) „vastuvõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kellele isikuandmed avaldatakse, olenemata sellest, kas tegemist on kolmanda isikuga või mitte. […]“.

22. Selle määruse artikli 6 lõike 1 punktis f on sätestatud:

„Isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest, ning sellisel määral, nagu see tingimus on täidetud:

[…]

f) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.“

23. Selle määruse artiklis 9 on ette nähtud:

„1. Keelatud on töödelda […] andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.

[13] ELT 2016, L 119, lk 1.

2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui kehtib üks järgmistest asjaoludest:

[…]

f) töötlemine on vajalik õigusnõude koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks või juhul, kui kohtud täidavad oma õigust mõistvat funktsiooni;

g) töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks;

[…]".

24. Selle määruse artikli 23 lõike 1 punktides i ja j on sätestatud:

„Vastutava töötleja või volitatud töötleja suhtes kohaldatavas liidu või liikmesriigi õiguses võib seadusandliku meetmega piirata artiklites 12–22 ja artiklis 34, samuti artiklis 5 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, kuivõrd selle sätted vastavad artiklites 12–22 sätestatud õigustele ja kohustustele, kui selline piirang austab põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede, et tagada

[…]

i) andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse;

j) tsiviilõiguslike nõuete täitmise tagamine."

25. Lõpuks on määruse 2016/679 artiklid 94 ja 95 sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 94

Direktiivi [95/46] kehtetuks tunnistamine

1. Direktiiv [95/46] tunnistatakse kehtetuks alates 25. maist 2018.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale määrusele. […]

Artikkel 95

Seos direktiiviga [2002/58]

Käesoleva määrusega ei panda füüsilistele ega juriidilistele isikutele lisakohustusi isikuandmete töötlemise suhtes, mis toimub seoses üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste osutamisega üldkasutatavates sidevõrkudes liidus ja mis on seotud küsimustega, mille puhul kehtivad nende suhtes direktiivis [2002/58] sätestatud erikohustused, millel on sama eesmärk."

Faktilised asjaolud, põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

26. Mircom International Content Management & Consulting (M.I.C.M.) Limited (edaspidi „Mircom“) on Küprose õiguse alusel asutatud äriühing. Tal on lepingute alusel, mille ta on sõlminud mitme Ameerika Ühendriikides ja Kanadas asuva erootikažanrisse kuuluvate filmide tootjaga, litsentsid nende filmide üldsusele edastamiseks partner- ja failijagamisvõrkudes internetis, eelkõige Euroopa territooriumil. Lisaks kohustavad need lepingud Mircomi otsima nende tootjate ainuõiguste rikkumise toiminguid partner- ja failijagamisvõrkudes ning võtma nende rikkumiste toimepanijaid omaenese nimel vastutusele, et saada hüvitisi, mille summadest 50% peab ta nendele tootjatele edasi maksma.

27. Telenet BVBA, Proximus NV ja Scarlet Belgium NV pakuvad Belgias internetiühendust.

28. Mircom esitas 6. juunil 2019 ondernemingsrechtbank Antwerpenile (Antwerpeni kaubanduskohus, Belgia) hagi, milles palus eelkõige kohustada Teleneti esitama oma nende klientide isikuandmed, kelle internetiühendusi kasutati, et jagada partnervõrgus *BitTorrent* -protokolli abil Mircomi kataloogis olevaid filme. Saksa õiguse alusel asutatud äriühing Media Protector GmbH kogus nende internetiühenduste IP-aadresse Mircomi huvides spetsiaalse tarkvaraga. Telenet vaidleb sellele nõudele vastu.

29. Proximusel ja Scarlet Belgiumil, kelle vastu esitas Mircom samasugused hagid, lubas eelotsusetaotluse esitanud kohus astuda põhikohtuasjas menetlusse Teleneti nõuete toetuseks.

30. Ondernemingsrechtbank Antwerpen (Antwerpeni kaubanduskohus) kahtleb, kas Mircomi nõue on põhjendatud. Esiteks tekib tal küsimus, kas partnervõrkude eripära arvestades teevad kasutajad nende teoste üldsusele edastamise toiminguid, mida nad nendes võrkudes jagavad. Teiseks on sellel kohtul kahtlusi, kas niisugusel äriühingul nagu Mircom on liidu õigusega tagatud kaitse intellektuaalomandi õiguste austamise alal, sest Mircom ei kasuta tegelikult filmitootjatelt saadud õigusi, vaid piirdub sellega, et nõuab väidetavatelt õiguste rikkujatelt hüvitisi. Niisugune käitumine vastab tema arvates peaaegu täielikult sellele, kuidas õigusteoorias on määratletud *copyright troll*'i mõistet. Lõpuks ja kolmandaks kahtleb see kohus, kas on seaduslik nende internetikasutajate IP-aadresside kogumine, kes kaitstud teoseid partnervõrkudes väidetavalt jagasid.

31. Selles olukorras otsustas ondernemingsrechtbank Antwerpen (Antwerpeni kaubanduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas faili allalaadimist partnervõrgu (*peer-to-peer*) kaudu ja samaaegset kättesaadavaks tegemist selleks, et faili osi (*pieces*) – mis mõnikord on tervikfailiga võrreldes väga killustatud – üles laadida (*seed*), tuleb pidada üldsusele edastamiseks direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses, olgugi et kõnealused üksikud osad (*pieces*) on iseenesest kasutamiseks kõlbmatud?

Kui vastus on jaatav:

b) Kas on olemas mahupiir, millest alates tuleks kõnealuste osade (*pieces*) üleslaadimist (*seeding*) pidada üldsusele edastamiseks?

c) Kas asjaolu, et üleslaadimine (*seeding*) võib – *torrent*-kliendi seadistuste tõttu – toimuda automaatselt ja seetõttu kasutajale märkamatult, on oluline?

2. a) Kas isik, kes on autoriõiguste (või nendega kaasnevate õiguste) lepingujärgne omaja, kuid neid õigusi ise ei kasuta, vaid esitab üksnes kahjuhüvitise nõudeid väidetavate rikkujate vastu – seega kelle ärimudel eeldab piraattoodete vastu võitlemise asemel selliste toodete olemasolu –, võib tugineda samadele õigustele, mida annab direktiivi 2004/48 II peatükk autoritele või litsentsi omanikele, kes kasutavad autoriõigusi tavalisel viisil?

   b) Kuidas võis litsentsi omanikul sellisel juhul tekkida õigusrikkumise tõttu „kahju“ direktiivi artikli 13 tähenduses?

3. Kas esimeses ja teises küsimuses selgitatud konkreetsed asjaolud on olukorras, kus kaalutakse ühelt poolt huvi intellektuaalomandiõiguste jõustamise vastu ja teiselt poolt [Euroopa Liidu põhiõiguste] hartaga [edaspidi „harta“] tagatud õigusi ja vabadusi nagu eraelu austamine ja isikuandmete kaitse, olulised eelkõige proportsionaalsuse hindamise raames?

4. Kas üleslaadijate (*seeder*) parve (*swarm*) IP-aadresside süstemaatiline registreerimine ja üldine töötlemine (mida teeb litsentsi omanik ise ja tema käsundi alusel kolmas isik) on kõnealustel asjaoludel põhjendatud [määruse 2016/679], konkreetselt selle artikli 6 lõike 1 punkti f alusel?“

32. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtusse 6. augustil 2019. Kirjalikke seisukohti esitasid põhikohtuasja pooled, Itaalia, Austria ja Poola valitsus ning Euroopa Komisjon. Põhikohtuasja pooled ja komisjon olid esindatud kohtuistungil, mis toimus 10. septembril 2020.

Õiguslik analüüs

33. Esimene eelotsuse küsimus tõstatab fundamentaalse küsimuse, kas autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste rikkumine on üldse olemas juhul, kui teoseid jagatakse partnervõrgus. Teine kuni neljas küsimus puudutavad niisuguse ettevõtja nagu Mircom olukorra erinevaid aspekte, lähtudes liidu õigusnormidest, mis käsitlevad nende õiguste austamist ja isikuandmete kaitset. Seega tuleb loomulikult alustada esimesest küsimusest.

Esimene eelotsuse küsimus

34. Oma esimese küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas kaitstud teoste üldsusele kättesaadavaks tegemise ainuõigus direktiivi 2001/29 artikli 3 tähenduses hõlmab seda, kui partnervõrkude kasutajad jagavad neid teoseid nendes võrkudes. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab selle direktiivi artikli 3 lõikele 1, kuid tundub, et põhikohtuasjas on seoses filmitootjate õigustega asjasse puutuv eriti selle artikli 3 lõike 2 punkt c. Ei ole siiski välistatud, et need tootjad on ka oma toodangu autoriõiguste ja muude kaasnevate õiguste valdajad. Seega tuleb arvesse võtta mõlemat sätet. Nendes on nähtud ette samaväärne kaitse teoste üldsusele edastamise konkreetse vormi puhul, milleks on üldsusele edastamine nii, et igaüks võib saada neile ligipääsu enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

35. Telenet, Proximus ja Scarlet Belgium eitavad oma seisukohtades kategooriliselt, et partnervõrkude kasutajad tegelevad üldsusele edastamisega, igal juhul mis puudutab kasutajaid, kes faile nendes võrkudes alla laadivad. Tuginedes praeguste partnervõrkude toimimise iseärasustele, väidavad need menetlusosalised, et kõnesolevaid kaitstud teoseid sisaldavate failide

osasid, mille võivad olla üles laadinud [14] need kasutajad, ei saa iseenesest kasutada ja need on liiga väikesed, et neid oleks võimalik samastada – vähemalt rohkem kui mõningal määral – teose või isegi selle ühe osaga. Lisaks ei tea need kasutajad sageli, et kui nad teoseid nendes võrkudes alla laadivad, laaditakse neid samal ajal üles teistele kasutajatele. Need menetlusosalised väidavad seega, et teoste üldsusele edastamisega partnervõrkudes tegelevad ainult isikud, kelle algatusel teos võrgus kättesaadavaks tehti, koos – vastavalt Euroopa Kohtu praktikale [15] – failide indekseerimise saitide administraatoritega. Seevastu partnervõrkude tavapärased kasutajad pakuvad ainult füüsilisi abivahendeid, mis võimaldavad selle üldsusele edastamisega tegeleda. Need argumendid näivad olevat viinud esimese eelotsuse küsimuseni.

36. Sellele vastamiseks tuleb meenutada *BitTorrent*-protokolli tehnoloogial põhinevate partnervõrkude tööpõhimõtet. [16]

BitTorrent-protokolli tööpõhimõte

37. *BitTorrent*-protokoll on protokoll, mis võimaldab faile partnervõrkudes jagada. Selle toimimiseks on vaja alla laadida spetsiaalne *BitTorrent*-kliendi tarkvara (*BitTorrent client*). [17] See tarkvara töötab torrentfailide (*torrent files*) abil. Torrentfailid ei sisalda andmeid, mis kujutaksid endast jagatava teose digivormi, [18] vaid metaandmeid, mis võimaldavad eelkõige leida üles konkreetset teost sisaldava konkreetse faili. Iga teost sisaldava faili kohta luuakse torrentfail. Torrentfaile saab alla laadida internetis olevatelt indekseerimissaitidelt. [19] Pärast otsitava teose faili (täpsemalt seda teost sisaldava faili) allalaadimist võtab *BitTorrent*-klient ühendust spetsiaalse serveri, nimelt *tracker*'iga, mis näitab arvuteid, mis osalevad partnervõrgus ja millel asjaomane fail on. [20] Seejärel astub *BitTorrent*-klient otse kontakti nende arvutitega, [21] et fail alla laadida. Sama faili jagavad arvutid moodustavad partnervõrgu otseses tähenduses (*swarm*).

38. *BitTorrent*-protokolli eripära seisneb selles, et faile ei laadita üles tervikuna, vaid need lahutatakse osadeks (*pieces*). Need osad laaditakse alla juhuslikus järjestuses erinevatest parves (*swarm*) osalevatest arvutitest. Teave erinevate osade kohta, mis on allalaaditavate failide täiendamiseks vajalikud, on torrentfailis. Need osad kogub kokku *BitTorrent*-klient, et (taas)luua fail, mis sisaldab teost. *BitTorrent*-protokolli teine iseärasus seisneb selles, et allalaaditud faili iga osa saab samal ajal üles laadida teistele partneritele ja seda kuni kogu faili allalaadimiseni. See

[14] Käesolevas ettepanekus kasutan termineid, mida on kasutanud liidu seadusandja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivis (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT 2019, L 130, lk 92), st termineid „alla laadima" edastamise kohta võrgust kliendi arvutisse (*download*) ja „üles laadima" edastamise kohta kliendi arvutist võrku (*upload*).

[15] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456).

[16] Vt ka 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punktid 9 ja 10) ning minu ettepanek selles kohtuasjas (C-610/15, EU:C:2017:99, punktid 19–24).

[17] BitTorrent Client on ka BitTorrent Inc. toodetud BitTorrenti klienditarkvara nimi. On siiski ka muud seda liiki tarkvara, üks kõige populaarsemaid on µTorrent, mille on välja arendanud sama äriühing.

[18] Ma ei käsitle siin küsimust, kas digifail kujutab endast teose koopiat (oma seisukoha selles küsimuses esitasin oma ettepanekus kohtuasjas Vereniging Openbare Bibliotheken, C-174/15, EU:C:2016:459, punkt 44)). On selge, et teose salvestamine digivormis kujutab endast selle reprodutseerimist. Seda on võimalik salvestada aga ainult faili kujul. Sellest tuleneb, et see fail „sisaldab" teost selles mõttes, et sisaldab andmeid, mis võimaldavad arvuti ja tarkvara abil teost lugeda ja kujutada. Põhjalikumate kaalutluste kohta vt eelkõige Gaudrat, Ph., „Forme numérique et propriété intellectuelle", *Revue trimestrielle de droit commercial et de droit économique*, 2000, lk 910.

[19] Näiteks veebisait *The Pirate Bay*, millega oli tegemist kohtuasjas, milles tehti 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456): kuna need indekseerimissaidid ei sisalda mitte teosfaile, vaid ainult torrentfaile, võisid nende administraatorid väita, et ei pane toime mingit autoriõiguste rikkumist. Eespool viidatud kohtuotsusega võeti neilt see argument.

[20] On ka hilisemaid protokolle, mille puhul ei kasutata keskset *tracker*'it, sest seda ülesannet täidavad partnerid. Käesolevas kohtuasjas ei ole sellel tähtsust.

[21] Nende IP-aadresside abil, mille *tracker* edastab.

võimaldab märgatavalt suurendada allalaadimiskiirust kõikide partnerite jaoks, sest see kiirus sõltub eelkõige nende partnerite arvust, kes võivad iga osa üles laadida. *BitTorrent*-klient laadib ühtlasi esimesena alla osad, mida on parves kõige vähem, et suurendada nende arvu.

Teoste üldsusele kättesaadavaks tegemine partnervõrkudes [22]

39. Teos on partnervõrgus jagamiseks kättesaadav senikaua, kuni seda teost sisaldav tervikfail asub kaustas, millele võrgu kasutaja *BitTorrent*-klient ligi pääseb, ja kuni tema arvutil on internetiühendus. Kui ükski kasutaja ei ole kättesaadav, et teost sisaldavat faili jagada, ei saa vastavat torrentfaili indekseerimisplatvormilt alla laadida (see on „surnud“).

40. Toiming, millega isik võimaldab isikutel, kes ei kuulu tema eraringi, alla laadida tema arvuti mällu salvestatud kaitstud teoseid, kuulub tema ainuõiguse alla lubada või keelata nende teoste üldsusele kättesaadavaks tegemist nii, et igaüks pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal direktiivi 2001/29 artikli 3 tähenduses.

41. Euroopa Kohtu praktika kohaselt piisab selleks, et tegemist oleks edastamistoiminguga, muu hulgas teose üldsusele kättesaadavaks tegemisest niimoodi, et üldsuse hulka kuuluvatel isikutel on võimalus neile teostele enda valitud kohas ja enda valitud ajal ligi pääseda, kusjuures ei ole määrav, kas nad seda võimalust kasutavad või mitte.[23] Teiste sõnadega ei ole üldsusele kättesaadavaks tegemise puhul tähtsust sellel, kas teose edastamine leidis tõesti aset. Loeb ainult niisuguse edastamise võimaluse olemasolu, kusjuures selle edastamise võib lõpuks algatada üldsuse hulka kuuluv isik, kes soovib teosele ligi pääseda. Niisugune omadus on põhiline, mis puudutab teoste partnervõrkudes jagamise hindamist autoriõiguse ja konkreetselt üldsusele kättesaadavaks tegemise õiguse seisukohast.

42. Võib eristada kolme olukorda, milles partnervõrgu kasutajad võivad seoses sisu üleslaadimisega olla.

– *Üleslaadijad (*seeder*’id)*

43. Esimesse olukorda kuuluvad kasutajad, kelle valduses on tervikfail ja kes jagavad seda faili, laadides selle osi asjast huvitatud isikute jaoks üles. Need kasutajad, keda nimetatakse üleslaadijateks (*seeder*’id), võivad olla nii isikud, kes jagavad faili, millele nad said ligipääsu muude allikate kaudu kui partnervõrk, kui ka isikud, kes olles alla laadinud terve faili, jätavad *BitTorrent* -kliendi tööle, et see vastaks selle faili osade üleslaadimise taotlustele, mis pärinevad teistelt kasutajatelt.

[22] Vastupidi sellele, mida võiks arvata, ei ole seda probleemi õigusteoorias põhjalikult analüüsitud. Vt ühena vähestest selleteemalistest uuringutest Zygmunt, J., „Przesyłanie plików za pośrednictwem sieci peer-to-peer a rozpowszechnienie utworu w rozumieniu prawa autorskiego“, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2017, nr 1, lk 44–62.

[23] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 31).

– ***Partnerid (***peer***'id)***

44. Teine olukord puudutab isikuid, kes laadivad faili parasjagu alla, kuid see ei ole veel tervikuna nende valduses. Neid isikuid – või õigemini nende arvuteid – nimetatakse partneriteks (*peer*'id).[24] *BitTorrent*-kliendi tööpõhimõte on niisugune, et kui nad laadivad alla faili osad, laadivad nad juba alla laaditud osad automaatselt ja samal ajal üles teistele partneritele, kes neid osasid otsivad, ning seda kuni selle hetkeni, kui alla laaditakse kõik osad, mis moodustavad terve faili. Seejärel otsustab kasutaja, kas peatada *BitTorrent*-klient ja seega faili osade allalaadimine või jätta see tööle, kusjuures viimasel juhul saab temast üleslaadija (*seeder*).

45. Üldsusele kättesaadavaks tegemise õiguse seisukohast on üleslaadijate ja partnerite olukord minu arvates sarnane. Nii kaua kui partner laadib faili alla, teeb ta tema valduses olevad faili osad samal ajal – ja paratamatult – parvele kättesaadavaks, st et tema *BitTorrent*-klient vastab allalaadimise taotlustele, mis pärinevad teistelt partneritelt. Kuna allalaadimine ei peatu – v.a tehnilise vea korral – enne, kui kogu fail on alla laaditud, sest osad ei ole kasutatavad enne tervikfaili kokkupanekut, seisneb üldsusele kättesaadavaks tegemine seega teost sisaldavas tervikfailis. Samamoodi on üleslaadijaga, kes jätkab, tehes faili üldsusele (parve liikmetele) kättesaadavaks pärast seda, kui ta laadis selle tervikuna alla.

46. Seevastu faili osade tegelik üleslaadimine ja üles laaditavate osade hulk sõltuvad sellest, kas on nende allalaadimisest huvitatud partnereid, sama faili üleslaadijate arvust ja asjaomase kasutaja internetiühenduse üleslaadimiskiirusest. See on samamoodi nii partnerite kui ka üleslaadijate puhul: üleslaadija ei laadi midagi üles, kui ei ole tema failist huvitatud isikuid, partner ei laadi midagi üles, kui tema valduses on üksnes osad, mis on parve teistel liikmetel juba olemas või kui teised partnerid saavad neid kiiremini üles laadida. Seega võib juhtuda, et ei üleslaadija ega partner ei laadi üles faili ühtegi segmenti või nad laadivad üles määramata arvu neid segmente või kogu faili. See asjaolu ei avalda siiski mõju üldsusele kättesaadavaks tegemise õiguse seisukohast, sest nagu ma juba selgitasin, ei ole selle kindlakstegemisel, kas tegemist on üldsusele kättesaadavaks tegemisega, tähtsust sellel, kas asjaomase teose üldsusele edastamine leidis tõesti aset või mitte: piisab ainuüksi niisuguse edastamise võimalusest. Seega ei ole vaja kohaldada mahupiiri, mis puudutab üleslaaditavate andmete kogust niisugusena, nagu on mainitud esimese eelotsuse küsimuse punktis b.

47. Lisaks põhineb partnervõrkude kui failijagamisvõrkude töö *do ut des*'i põhimõttel: allalaadimisvõimaluse saamiseks tuleb üles laadida. Seepärast nõuavad indekseerimissaidid kasutajatelt, et nad järgiksid teatavat suhet üles- ja allalaadimise vahel, milleks tavaliselt on määratud ligikaudu 1.[25] Kasutajad, kelle suhe on liiga madal, võidakse blokeerida („keelata", inglise keeles *ban*). Ainuüksi seepärast, et üleslaadimiskiirus on internetiühendustes sageli väiksem kui allalaadimiskiirus, ei piisa aga lihtsalt failide osade üleslaadimisest nende allalaadimise hetkel, et hoida suhe nõutaval tasemel.[26] Seega on tarvis üles laadida rohkem kui ainult allalaadimisaja ulatuses. Partnervõrgu iga korrapärane kasutaja peab järelikult saama üleslaadijaks ja tegema tema valduses olevad failid üldsusele kättesaadavaks.

[24] Nagu see internetiga sageli on, ei ole partnervõrkudega seotud terminid metoodiliselt välja kujunenud. Selguse huvides kasutan käesolevas ettepanekus terminit „üleslaadijad" (*seeder*'id) kasutajate kohta, kelle valduses on terve fail ja kes teevad selle teistele kasutajatele kättesaadavaks, terminit „partnerid" (*peers*) kasutajate kohta, kes on parasjagu faili alla laadimas ja selle osi üles laadimas teiste partnerite jaoks, ning lõpuks terminit „puuk-kasutajad" (*leecher*'id) kasutajate kohta, kes tegelevad ainult allalaadimise, kuid mitte üleslaadimisega.

[25] Suhtarv 1 tähendab, et kasutaja on üles laadinud sama palju andmeid, kui ta on alla laadinud.

[26] Vastupidi üldsusele kättesaadavaks tegemise ainuõigusele võetakse suhtarvu arvutamisel arvesse vaid tegelikku üleslaadimist, ainult kättesaadavaks tegemisest ei piisa.

48. Teleneti, Proximuse ja Scarlet Belgiumi argumendid, et partnervõrkudes vahetatavad failiosad ei kujuta endast teoseosi, mida kaitstakse autorikaitsega, on seega põhjendamatud. Need failiosad ei ole teoseosad, vaid teoseid sisaldavad failiosad. Need failiosad on ainult vahend nende failide edastamiseks vastavalt *BitTorrent*-protokollile. Asjaolul, et *edastatavad* failiosad ei ole ise kasutatavad, ei ole tähtsust, sest *kättesaadavaks tehakse* teost sisaldav fail, st teos digivormis. Kui avalikkusele kättesaadavaks tegemise õiguse seisukohast ei ole tähtsust sellel, kas teose edastamine leidis aset või mitte, ei ole ammugi aga tähtsust selle edastamise tehnilisel meetodil.[27]

49. Lõpuks ei erine partnervõrkude tööpõhimõte selles osas väga palju veebi (*World Wide Web*) tööpõhimõttest. Teose avaldamine veebis tähendab ainult seda, et teost sisaldav fail talletatakse internetti ühendatud serveris ja sellel on URL-aadress (*Uniform Resource Locator*), mille abil on võimalik sellele ligi pääseda. Teos kui objekt, mida inimene võib tunnetada, eksisteerib veebis alles hetkest, mil kliendi arvuti pääseb asjaomasele serverile ligi, reprodutseerib faili ja kuvab selle teose ekraanil (või reprodutseerib selle heli). Ainuüksi asjaolust, et teost sisaldav fail pannakse serverisse, millele pääseb veebi kaudu ligi, piisab siiski, et eksisteeriks edastamistoiming (kättesaadavaks tegemine). Lisaks töötab internet *packet switch*'i („paketikommutaator") põhimõttel: asjaomast teost sisaldav fail jaotatakse väikesteks andmepakettideks,[28] mis lähetatakse serverile ja kliendile juhuslikus järjekorras ning eri teid pidi. Need paketid ise ei ole kasutatavad või on igal juhul liiga väikesed, et sisaldada teose originaalosi; alles siis, kui need on teele saadetud, kogutakse need kokku teosfailiks. Siiski ei ole mingit kahtlust selles, et veebis leiab aset üldsusele edastamine. Üldsusele kättesaadavaks tegemise õigus loodi, pidades silmas just teoste internetis, eeskätt veebis kasutamisi.

– *Puuk-kasutajad (*leecher*'id)*

50. Kolmas olukord, milles partnervõrkude kasutajad on, on niisuguste kasutajate olukord, kes laadivad teoseid alla, kuid ei laadi neid üles ei allalaadimise ajal ega hiljem. Mõni *BitTorrent* -klient võimaldab seda.[29] Neid kasutajaid nimetatakse puuk-kasutajateks (*leecher*'id). Blokeerides failide osade nende arvutitest allalaadimise võimaluse, ei tee puuk-kasutajad faile üldsusele kättesaadavaks ning selle ainuõiguse rikkumist seega ei kaasne.

51. Sellises olukorras rikuvad puuk-kasutajad esiteks ikkagi direktiivi 2001/29 artikliga 2 kaitstud reprodutseerimise ainuõigust. Kui kaitstud teost sisaldava faili reprodutseerimist, mis allalaadimisega kaasneb, kasutatakse isiklikuks tarbeks, ei ole reprodutseerimine väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hõlmatud selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks tehtud koopia erandiga olukorras, kus selle reprodutseerimise allikas on ebaseaduslik.[30] Nii on see aga just partnervõrgus kättesaadavaks tehtud teose allalaadimise korral ilma autoriõiguste või nendega kaasnevate õiguste valdaja loata. Põhikohtuasjas ei ole siiski väidetud, et on rikutud reprodutseerimisõigust. Lisaks on see, kui kasu saadakse kolmanda isiku rikkumisest, mõne riigi õigussüsteemis juba iseenesest süütegu.

52. Teiseks põhineb partnervõrkude toimimine jagamissüsteemil, st et iga allalaadimist peab tasakaalustama üleslaadimine. Kui üleslaadivate võrgu kasutajate arv on liiga väike, töötab võrk halvasti, sest allalaadimiskiirus on liiga väike. Kui enam ühtegi üleslaadijat ei ole, lakkab võrk

27 Vt selle kohta 31. mai 2016. aasta kohtuotsus Reha Training (C-117/15, EU:C:2016:379, punkt 38).

28 Mis on tihtipeale veel väiksemad kui *BitTorrent*-protokollis jagatavad failide osad.

29 Mõni teine tarkvara võimaldab seevastu ainult piirata üleslaadimiskiirust, mis eelnevaid mõttekäike arvestades ei takista toimingu kvalifitseerimist üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.

30 10. aprilli 2014. aasta kohtuotsus ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 41).

täielikult töötamast ja torrentfail on „surnud“. Sel põhjusel diskrimineerivad *tracker*'id kasutajaid, kes ei tegele üleslaadimisega (puuk-kasutajad), vähendades nende allalaadimiskiirust ja isegi blokeerides juurdepääsu. Strateegia, mille puhul toimub allalaadimine, kuid mitte üleslaadimist, saab seega töötada üksnes partnervõrkude juhuslike kasutajate puhul ja puuk-kasutajad kujutavad endast juba määratluse poolest marginaalset nähtust nendes võrkudes.

53. Sellest järeldub, et kuigi oma *BitTorrent*-kliendi üleslaadimisfunktsiooni desaktiveerimine võib kujutada endast kaitseväidet kohtumenetluses, milles nõutakse selle kahju hüvitamist, mis põhjustati üldsusele kättesaadavaks tegemise õiguse rikkumisega, on partnervõrgus kaitstud teoste allalaadimine minu arvates piisav märk niisuguse rikkumise tõenäosusest etapis, kus kahju kandnud õiguste valdaja püüab saada asjaomaste isikute isikuandmeid nende internetiühenduste IP-aadresside põhjal.

Asjaoludest teadlik olemise nõue ja kasutaja möödapääsmatu roll

54. Telenet, Proximus ja Scarlet Belgium esitavad ka argumendi, et partnervõrkude kasutajad ei pruugi olla teadlikud, et nendes võrkudes teoseid alla laadides laadivad nad neid samal ajal ka üles. Igal juhul ei ole neil kasutajatel nendes võrkudes jagatavate teoste üldsusele kättesaadavaks tegemisel möödapääsmatu roll. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on asjaoludest teadlik olemine ja möödapääsmatu roll aga tingimused, mis peavad olema täidetud, et tuvastada üldsusele edastamise toimingu olemasolu.

55. Partnervõrkude kasutajate asjaoludest teadlik olemise kohta tuleb esiteks märkida, et *BitTorrent*-kliendid ei ole tüüptarkvara, mis on arvutites tavaliselt juba olemas. Nende installimiseks, seadistamiseks ja kasutamiseks on vaja erioskusi, mida on praegu siiski üsna kerge omandada, eelkõige paljude juhendite abil, mis on internetis kättesaadavad. Ükskõik missuguses juhendis on aga selgelt juhitud tähelepanu sellele, et allalaadimisega partnervõrgus kaasneb automaatselt sama sisu üleslaadimine. Mõnes juhendis ka õpetatakse, kuidas seda funktsiooni desaktiveerida.

56. Teiseks, nagu ma juba selgitasin,[31] informeeritakse partnervõrkude kasutajaid nende allalaadimiste ja üleslaadimiste suhtarvust ning liiga madal suhtarv võib lõppeda indekseerimissaidi kasutamise keelamisega. Kasutajad on seega täiesti teadlikud, et osalemine partnervõrkudes ei eelda mitte ainult sisu alla laadimist, vaid ka selle üles laadimist.

57. Ma ei ole selles kasutajate väidetavas teadmatuses seega veendunud. Sellel ei ole siiski suuremat tähtsust, sest mulle tundub, et asjaoludest teadlik olemine ei ole niisugustel juhtudel nagu siin käsitletavad eeltingimuseks, et esineks üldsusele kättesaadavaks tegemise toiming.

58. Euroopa Kohus on mitmes kohtuotsuses tõesti rõhutanud, kui oluline on üldsusele edastamise toimingu olemasolu tuvastamisel see, et kasutaja oleks tegutsenud tahtlikult. Nii oli see eelkõige kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Stichting Brein, mis puudutas partnervõrgus failide indekseerimise saidi administraatoreid.[32] Nõustun siiski komisjoni arvamusega, et tahtliku tegutsemise nõue oli vajalik kohtuasjades, milles Euroopa Kohus oli pidanud üldsusele edastamise

[31] Vt käesoleva ettepaneku punkt 47.

[32] Vt 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 26). Vt ka 26. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-527/15, EU:C:2017:300, punkt 31).

toimingu tegijaiks isikuid, kes teose algset edastamist ei algatanud. Ilma selle tahtliku tegutsemiseta oleksid need isikud ainult passiivsed vahendajad, isegi füüsiliste abivahendite pakkujad, kellega ei saa seostada mingit edastamistoimingut.

59. Seevastu olukorras, kus asjaomased kasutajad algatasid üldsusele edastamise (kättesaadavaks tegemise) ise, ei kuulu niisuguse toimingu koosseisu see, kas kasutajad on asjaoludest teadlikud. Direktiivi 2001/29 artiklis 3 ei ole midagi, mis sellele viitaks. Asjaolu, et õiguste rikkuja käitumine oli ebateadlik, võib äärmisel juhul arvesse võtta kahjuhüvitiste kindlaksmääramisel, nagu on sõnaselgelt ette nähtud direktiivi 2004/48 artikli 13 lõikes 2, kuid käitumise seaduslikkuse seisukohast ei ole sel tähtsust. See säte kujutab endast muide täiendavat märki sellest, et tahtlus ei ole tavaliselt tunnus, mis iseloomustaks liidu õigusega kaitstud intellektuaalomandi õiguse rikkumist.

60. Nii on see ka osas, mis puudutab kasutaja möödapääsmatut rolli selles, et üldsusele anti ligipääs teosele. See kriteerium on määrava tähtsusega, et edastajaks võiks pidada isikut, kes seda edastamist ei algatanud.[33] See möödapääsmatu roll seisneb selles, et ligipääs teosele antakse uuele üldsusele, st üldsusele, millele ei olnud suunatud algne edastamine.[34]

61. Partnervõrgu kasutajad ei ole aga niisuguses olukorras. Kuigi nad annavad tõesti teiste partnerite käsutusse failiosi, mille nad varem samas võrgus kõige sagedamini alla laadisid, on need failid nüüd talletatud nende oma arvutitesse[35] ning nende kättesaadavaks tegemine on seega justkui esialgne või igatahes sõltumatu edastamine. Samamoodi ei kõhelnud Euroopa Kohus niisugust toimingut tuvastamast juhtumil, kui veebisaidil avaldati teos, mis oli teisel saidil juba vabalt kättesaadav.[36] Seega ei ole nende kasutajate möödapääsmatu roll edastamistoimingu olemasolu tuvastamisel määrava tähtsusega.[37]

Uue üldsuse olemasolu

62. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt hõlmab kaitstud teose üldsusele edastamine edastamistoimingut ja üldsust.[38] Failide jagamine partnervõrgus on tavaliselt suunatud määramata hulgale potentsiaalsetele adressaatidele ja puudutab suurt hulka inimesi. Publiku olemasolu on seega tõendatud.[39]

[33] Näiteks hotelli juhataja, kes saadab telesignaali selle hotelli tubadesse (7. detsembri 2006. aasta kohtuotsus SGAE, C-306/05, EU:C:2006:764, punkt 42) või partnervõrgus failide indekseerimise saidi administraatorid (14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 36).

[34] 31. mai 2016. aasta kohtuotsus Reha Training (C-117/15, EU:C:2016:379, punkt 46).

[35] Kes etendavad *BitTorrent*-protokolli tööpõhimõtte kohaselt siis sama rolli nagu serverid veebi toimimises.

[36] 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff (C-161/17, EU:C:2018:634, resolutsioon).

[37] Lisan pealekauba, et minu arvates on nii, et niisuguse partnervõrgu kasutajad, kus jagatakse teoseid, mis on mujal kättesaadavad, kuid tasu eest, teevad neid teoseid üldsusele kättesaadavaks kasu saamise eesmärgil. Nagu ma juba eespool selgitasin, on üleslaadimine partnervõrkude toimimise loogikast lähtudes see tasu, mis tuleb maksta allalaadimisvõimaluse eest. Seega tegelevad niisuguse võrgu kasutajad üleslaadimisega, et saada endale majanduslik eelis, st võimalus pääseda tasuta ligi teostele, mille eest oleksid nad muidu pidanud maksma. Seega on kasu saamise eesmärk selgelt olemas.

[38] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 36).

[39] Vt selle kohta 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punktid 42 ja 43).

63. Lisaks on nõue, et asjaomane üldsus peab olema uus üldsus, kohaldatav ainult teisese edastamise korral. Uus üldsus on määratletud üldsusena, kellega autoriõiguste valdajad algseks üldsusele edastamiseks luba andes ei arvestanud.[40] Kuna kaitstud teoste kättesaadavaks tegemine partnervõrgu kasutajate poolt kujutab endast esialgset edastamist,[41] ei ole uue üldsuse kriteerium käsitletaval juhul kohaldatav.

64. Igal juhul tuleb isegi siis, kui see kriteerium oleks kohaldatav, sest autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste valdajad ei arvestanud mingi üldsusega, kui teoseid jagatakse ilma õiguste valdajate loata, iga üldsust, kellele edastamine on suunatud – käsitletaval juhul partnervõrgu kasutajaid –, lugeda seega uueks üldsuseks.

Vastuse ettepanek

65. Seega teevad partnervõrkude kasutajad, pakkudes võimalust laadida alla autoriõigusega kaitstud teoseid sisaldavate failide osi oma arvutitest – kas siis nende failide allalaadimise ajal või sellest allalaadimisest sõltumatult –, need teosed üldsusele kättesaadavaks direktiivi 2001/29 artikli 3 tähenduses.

66. Teen seega ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et direktiivi 2001/29 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et üldsusele kättesaadavaks tegemise õigus selle artikli tähenduses hõlmab seda, kui partnervõrgu raames tehakse allalaadimiseks kättesaadavaks kaitstud teost sisaldava faili osad ning seda veel enne, kui asjaomane kasutaja on laadinud selle faili ise tervikuna alla, ilma et seejuures oleks määrava tähtsusega see, kas kasutaja oli asjaoludest teadlik.

Teine eelotsuse küsimus

67. Oma teise eelotsuse küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas niisugune äriühing nagu Mircom, kes on küll omandanud teatavad õigused kaitstud teostele, ei kasuta neid, vaid piirdub sellega, et nõuab hüvitisi isikutelt, kes neid õigusi rikuvad, käsitletaval juhul need teosed partnervõrkudes üldsusele kättesaadavaks tehes, võib kasutada direktiivi 2004/48 II peatükis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb ka, kas niisugust üksust võib pidada isikuks, kellel tekkis kahju selle direktiivi artikli 13 tähenduses.

Mircomi litsentsiomaniku staatus

68. Need neli isikute kategooriat, kellel peab olema õigus kasutada direktiivi 2004/48 II peatükis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid, et tagada intellektuaalomandi õiguste austamine, on loetletud selle direktiivi artikli 4 punktides a–d. Need on nende õiguste valdajad; teised isikud, kes on volitatud nimetatud õigusi kasutama, eriti litsentsiomanikud; intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogud ning kutseala õiguskaitseasutused, mida tunnustatakse kui intellektuaalomandi õiguse valdajate seadusjärgseid esindajaid. Mis puudutab kolme viimast kategooriat, siis nendel on õigus direktiivi 2004/48 kohaldamisele nende suhtes ainult juhul ja sel määral, nagu näeb ette riigisisene kohaldatav õigus.

[40] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 44).

[41] Vt käesoleva ettepaneku punkt 61.

69. Põhikohtuasjas ei ole vaidlust selles, et Mircomil ei ole mingit autoriõigust ega sellega kaasnevat õigust kõnesolevatele teostele. Seega ei ole tema suhtes kohaldatav direktiivi 2004/48 artikli 4 punkt a.

70. Küll aga väidab Mircom, et on saanud litsentsid, mis võimaldavad tal põhikohtuasjas käsitletavaid teoseid partnervõrkudes üldsusele edastada. Esmapilgul tuleks seda äriühingut seega pidada litsentsiomanikuks ja tema suhtes tuleks seetõttu kohaldada direktiivi 2004/48 sätteid selle direktiivi artikli 4 punkti b alusel. Liidu seadusandja peab litsentsiomanikke isikuteks, kellele rikkumised põhjustavad kahju, sest niisugune tegevus võib takistada litsentside normaalset kasutamist või nende tulu vähendada.

71. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab veel kontrollima, kas Mircomi sõlmitud litsentsikokkulepped on nende lepingute suhtes kohaldatavatest õigusnormidest lähtudes kehtivad ning kas niisugusel litsentsiomanikul on vaidluse suhtes kohaldatavatest menetlusnormidest lähtudes õigus esitada hagi.

72. See kohus märgib siiski, et Mircom ei kasuta neid litsentse tegelikult, vaid piirdub sellega, et nõuab hüvitisi isikutelt, kes rikuvad autoriõigusi ja nendega kaasnevaid õigusi asjaomastele teostele nii, et teevad neid teoseid partnervõrkudes üldsusele kättesaadavaks. Tema sõnul vastab Mircomi teguviis suurepäraselt selle määratlusele, mida sageli nimetatakse *copyright troll*'iks.

73. Meenutan, et *copyright troll* on isik, kes, olles omandanud kaitstud teoste piiratud kasutamise õigused, ei kasuta neid õigusi tegelikult, vaid nõuab ainult hüvitisi isikutelt, kes neid õigusi rikuvad, eelkõige internetis, kõige sagedamini niisugustes failijagamisvõrkudes nagu partnervõrgud. Lisaks esitab *copyright troll* kohtule hagisid üheainsa eesmärgiga saada teada õiguste rikkujate nimed ja aadressid, et seejärel pakkuda neile kompromissi nii, et nad tasuvad teatava summa, kõige sagedamini neid kohtumenetlusi jätkamata. Tema tulud pärinevad seega peamiselt summadest, mida rikkujad on „vabatahtlikult" tasunud ning mida ta jagab nende teoste autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste valdajatega. See meetod tundub olevat eriti tõhus pornograafiliste filmide autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste rikkumiste puhul, sest peale ohu, et võidakse välja mõista märkimisväärne kahjuhüvitis, on võimalik kasutada ära oletatavatel õiguste rikkujatel teadlikult tekitatud ebamugavustunnet.[42] Nii võivad asjaomased isikud paljudel juhtudel olla valmis nõutud summasid tasuma, ilma et nad mõtleksid võimalikele kaitsemeetmetele või oleksid isegi tegelikult need isikud, kes neid õigusi rikkusid.[43]

74. Mircom nõustus kohtuistungil ka ise, et ei kasuta – ja tal ei olegi kavatsust kasutada – litsentse, mille ta on saanud teostele, millega on põhikohtuasjas tegemist. Lisaks tuleb märkida, et kuigi partnervõrgud võivad kujutada endast autoriõigusega kaitstud teatud sisu seadusliku levitamise vahendit, on vaja teha märkimisväärseid jõupingutusi, et ületada niisuguse levitamiskanaliga seotud tehnilised raskused ja tagada selle kasumlikkus. Seega ei piisa ainuüksi litsentside omandamisest ning mulle ei tundu, et Mircomil oleks olnud kavatsus niisuguseid jõupingutusi teha.

[42] Sageli piisab sellest, kui nimetada väidetavate rikkumistega seotud teoste pealkirju, mis on ühemõttelised.

[43] Nimetatud isikud on internetiühenduste valdajad, mille nimetused tuvastatakse nende ühenduste IP-aadresside põhjal. Tegemist ei ole seega tingimata isikutega, kes need rikkumised toime panid.

75. Vastupidi, eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab kohtuotsustele, eelkõige Ühendkuningriigis tehtud kohtuotsustele, milles tuvastati, et Mircom tegutses nagu tüüpiline *copyright troll*, eelkõige kasutades oletatavate õiguste rikkujate andmeid, mis olid saadud varasemate kohtumenetluste raames, et nende rikkujatega ühendust võtta ja pakkuda neile „kokkuleppeid“, ilma et ta pöörduks nendest kokkulepetest keeldunud isikute suhtes kohtusse. [44]

76. Tundub seega, et Mircomi käitumine vastab tõesti *copyright troll*'i käitumisele. See mõiste on liidu õiguses siiski tundmatu. Lisaks ei ole Mircomi käitumine iseenesest ebaseaduslik. Nagu õigesti rõhutas komisjon, ei keela miski asjaomasel isikul loobuda kohtule hagi esitamisest, kui ta ei pea seda vajalikuks, ega otsida vaidlustes enda ja autoriõiguste rikkujate vahel kompromisse.

77. Küll aga valitseb liidu õiguses üldpõhimõte, mille kohaselt ei või õigussubjektid liidu õigusnorme ära kasutada kuritarvituse või pettuse eesmärgil. Liidu õigusnorme ei saa kohaldada nii laialt, et need hõlmaksid tehinguid, mis tehakse liidu õigusega ette nähtud eelistest pettuse või kuritarvituse teel kasu saamise eesmärgil. Nii on see siis, kui liidu õigusnormidele ei tugineta mitte nende sätete eesmärkide saavutamiseks, vaid eesmärgiga saada liidu õiguses ette nähtud eelis, kuigi selle saamise tingimused on täidetud ainult formaalselt. [45]

78. Kuna õiguse kuritarvitamise keelu põhimõte on kohaldatav liidu õiguse väga erinevates valdkondades, [46] ei näe ma põhjust, mis võiks takistada seda kohaldamast intellektuaalomandi valdkonnas. Direktiivis 2004/48 endaski on muide artikli 3 lõikes 2 nõutud, et võetaks kaitsemeetmed selles ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kuritarvitamise vastu.

79. Võiks asuda seisukohale, et omandades kasutamislitsentse, mida tal ei ole kavatsust täita, soovib Mircom tegelikult neid kuritarvitada, et omandada litsentsiomaniku staatus, mis võimaldab tal algatada direktiivis 2004/48 ette nähtud kohtumenetlusi eesmärgiga saada nende isikute isikuandmed, kes rikuvad autoriõigusi ja nendega kaasnevaid õigusi teostele, mille litsentsidega on tegemist. Kui tal need andmed on, saab ta võtta nende rikkujatega ühendust, et ähvarada neid kohtumenetlustega eesmärgiga saavutada kindla summa tasumine kompromissi raames.

80. Olles formaalselt täitnud litsentsiomaniku staatuse saamise tingimused, tugineb Mircom seega sellele staatusele teistsuguse eesmärgiga kui eesmärk, milleks on direktiiviga 2004/48 litsentsiomanikele antud õigus esitada intellektuaalomandi õiguste rikkumiste korral kohtule hagi. Liidu seadusandja eesmärk oli anda litsentsiomanikele vahend, mis võimaldab kaitsta nende litsentside normaalset kasutamist, samas kui Mircomi eesmärk on ainult võidelda autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste rikkumiste vastu ning saada sellest rahalist kasu. Niisugune käitumine vastab seega õiguse kuritarvitamise määratlusele, mis on liidu õigusega keelatud.

81. Niisuguse kuritarvitava käitumise tuvastamiseks on tarvis hinnata faktilisi asjaolusid ja seda peab niisiis tegema liikmesriigi kohus. Kui ta peaks tuvastama, et Mircom püüab tõesti oma litsentsiomaniku staatusele tugineda kuritarvituslikult, et kasutada direktiivi 2004/48 ülevõtmise

[44] England and Wales High Courti (Chancery Division) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales), varaliste vaidluste osakond (patendikolleegium)) 16. juuli 2019. aasta otsus Mircom International Content Management & Consulting Ltd & Ors v Virgin Media Ltd & Anor [2019] EWHC 1827.

[45] Vt viimasena 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus N Luxembourg 1 jt (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, punktid 96–98 ja seal viidatud kohtupraktika).

[46] Vt 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus N Luxembourg 1 jt (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, punkt 100 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka de la Feria, R., Vogenauer, S. (eds.), *Prohibition of Abuse of Law: A New General Principle of EU Law*?, Hart Publishing, Oxford – Portland, 2011.

raames vastu võetud õigusnormides ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsemeetmeid, peaks see kohus keelama selle, et ta neid meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsemeetmeid kasutab, sest nende kasutamise õigus rajaneb litsentsiomaniku staatusel.

Mircom kui isik, kellele nõuded on loovutatud

82. Mircomi ja filmitootjate vahel sõlmitud ja Euroopa Kohtule esitatud lepinguid arvesse võttes näib aga, et selle äriühingu staatust võib käsitada teisiti. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, ega need lepingud ei ole muud laadi lepingud kui litsentsilepingud. Kui see peaks olema nii, ei ole tegemist mitte õiguse kuritarvitamise, vaid teistsuguse õigussuhtega, kui nendest lepingutest esmapilgul tuleneb.

83. Konkreetselt väidab Mircom, et ta ei ole mitte üksnes nende filmide tootjate litsentsi omanik, millega on tegemist põhikohtuasjas, vaid ka isik, kellele on loovutatud nõuded, mis nendel tootjatel on seetõttu, et on rikutud autoriõigusi ja nendega kaasnevaid õigusi nendele filmidele. Tekib seega küsimus, kas niisugune isik, kellele on loovutatud nõuded, võib kasutada direktiivis 2004/48 ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid.

84. Meenutan, et nende isikute kategooriad, kellel on direktiivi 2004/48 kohaselt õigus kasutada selles ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsemeetmeid, on loetletud selle direktiivi artikli 4 punktides a–d. Selle direktiivi artikli 4 punktis a on nimetatud intellektuaalomandi õiguste omanikke – kategooria, mis vähimagi kahtluseta ei hõlma isikuid, kellele on loovutatud nende õiguste rikkumisega seotud nõuded.

85. Seevastu direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis b on mainitud „kõiki teisi isikuid, kes on volitatud [intellektuaalomandi] õigusi kasutama“. Nagu ma märkisin, võib Mircom litsentsiomanikuna põhimõtteliselt sellele sättele tugineda tingimusel, et neid litsentse ei peeta litsentsideks, mis omandati kuritarvituslikul eesmärgil. Nüüd tuleb seega kontrollida, kas see äriühing saab sellele sättele tugineda isikuna, kellele on loovutatud intellektuaalomandi õiguste rikkumisega seotud nõuded.

86. Olen arvamusel, et see ei ole nii. Mõistet „intellektuaalomandi õiguste kasutamine“ tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab nendest õigustest tulenevate ainueesõiguste kasutamist. Mis puudutab autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega kaitstud objekte, siis tegemist on eelkõige nende objektide reprodutseerimise ja üldsusele edastamise toimingute ning nende objektide koopiate levitamisega. Otsene huvi nende õiguste kaitse vastu on – nagu ka nende õiguse valdajatel – isikutel, kellel on lubatud neid eesõigusi kasutada ja keda on nimetatud direktiivi 2004/48 põhjenduses 18,[47] sest nende õiguste igasugune rikkumine võib olla viidatud ainueesõigustega vastuolus.

87. Nende rikkumistega seotud nõuete omandamine ja sissenõudmine ei kujuta endast aga mitte intellektuaalomandi õiguste valdajate ainueesõiguste kasutamist, vaid pigem nende eesõiguste rikkumistest tulenevate kahjude hüvitamise süsteemi, mis on tsiviilõiguses tavapärane. Direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti b tuleb seega minu arvates tõlgendada nii, et selles õigusnormis nimetatud isikute kategooria, kellel on lubatud kasutada intellektuaalomandi õigusi, ei hõlma isikuid, kellele on loovutatud nende õiguste rikkumisega seotud nõuded.

[47] Selle põhjenduse kohaselt „[peaksid i]sikud, kellel on õigus nõuda kõnealuste meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite rakendamist, […] olema mitte ainult õiguste valdajad, vaid neil peab olema otsene huvi ja seaduslik alus kooskõlas kohaldatava seadusega ja lubatud piires, mis võib hõlmata vastavate õiguste haldamise või kollektiivsete ja isiklike huvide kaitsmise eest vastutavaid kutseorganisatsioone“.

88. Sellegipoolest võib intellektuaalomandi õiguste valdajatel olla huvi loovutada oma nõuded, mis on seotud nende õiguste rikkumisega, eelkõige raskuste tõttu, mis võivad tekkida, kui nõuavad neid ise sisse. Niisugustele nõuetele leidub aga tõenäolisemalt ülesostja siis, kui nõude omandajad saavad kasutada niisuguseid süsteeme, nagu on nähtud ette direktiivi 2004/48 II peatükis ja mille eesmärk on hõlbustada nende tuvastamist ja sissenõudmist.

89. Ma ei välista seega, et riigisisese õigusega võiks anda isikutele, kellele niisugused nõuded loovutatakse, õiguse kasutada direktiivi 2004/48 ülevõtmiseks ette nähtud meetmeid. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on selle direktiiviga kehtestatud ainult kaitse miinimumstandard, mida liikmesriigid võivad tõsta.[48] Direktiivis ei ole seda siiski nõutud.

90. Konkreetselt ei tulene niisugune nõue minu arvates kohtuotsusest SNB-REACT[49]. Selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus tõesti – tuginedes eelkõige direktiivi 2004/48 põhjendusele 18 –, et „kui intellektuaalomandi õiguste kollektiivse haldamise organisatsiooni, kellele on omistatud õigus esindada nende õiguste omajaid, peetakse riigisisestes õigusnormides esiteks nende õiguste kaitse vastu otsest huvi omavaks ja teiseks lubavad need õigusnormid tal kohtusse pöörduda, on liikmesriikidel kohustus tunnistada seda organisatsiooni isikuna, kellel on õigus nõuda direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist ning nende õiguste teostamiseks kohtusse pöörduda“.[50] Selle kohtuotsuse tekstist nähtub, et tegemist oli siiski intellektuaalomandi õiguste kollektiivse haldamise organisatsiooniga, st üksusega, mis kuulub ühte direktiivi 2004/48 artiklis 4 nimetatud kategooriasse (punkt c). Direktiivi 2004/48 põhjendusest 18 tuleneb, et nendesse kategooriatesse kuuluvatel isikutel on liidu seadusandja arvates otsene huvi intellektuaalomandi õiguste austamise vastu. Seda põhjendust ei saa aga käsitada nii, et sellega nõutakse, et sama õigus antakse üksustele, mis ei kuulu ühessegi nendest kategooriatest, näiteks isikud, kellele on loovutatud intellektuaalomandi õiguste rikkumistega seotud nõuded, isegi kui neid isikuid lugeda isikuteks, kellel on samuti otsene huvi. Kuigi liidu õigusakti põhjendus võib selgitada seadusandja valikuid ja juhtida nii selle õigusakti sätete tõlgendamist, ei ole see iseenesest normatiivse väärtusega ja on nendest sätetest sõltumatu.

91. Lisaks tundub mulle – vastupidi argumendile, mille Telenet kohtuistungil esitas –, et ei asjaolu, et Mircomile loovutati nõuded, mida ei eksisteerinud kõnesolevate lepingute sõlmimise hetkel, ega asjaolu, et need lepingud on sõlmitud määratud ajaks, ei tähenda, et nõuete loovutamist ei eksisteeriks. Kui kohaldatav õigus seda võimaldab, võib niisugune loovutamine puudutada tulevasi nõudeid ja olla tagasipööratav juhul, kui nõuet sisse ei nõuta. Küll aga peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima esiteks nende loovutamiste kehtivust kõnesolevate lepingute suhtes kohaldatavast õigusest lähtudes ja teiseks seda, kas need loovutamised on võlgnike suhtes siduvad, lähtudes kohaldatavatest õigusaktidest, sh pädevas kohtus kohaldatavatest menetlusnormidest.

[48] 25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa (C-367/15, EU:C:2017:36, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

[49] 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus (C-521/17, EU:C:2018:639).

[50] 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639, punkt 34).

Mircomi muud võimalikud staatused

92. Tuginedes ka kohtuotsusele SNB-REACT[51], väidab Telenet, et Mircomi tuleb pidada intellektuaalomandi õiguste kollektiivse haldamise organisatsiooniks. Jagan Proximuse, Scarlet Belgiumi ja komisjoni arvamust, et see tõlgendus ei ole õige. Mircom ei halda oma lepingupartnerite autoriõigusi ja nendega kaasnevaid õigusi, vaid püüab ainult saada hüvitist kahju eest, mida nende õiguste rikkumine põhjustab. Mulle ei tundu ka, et Mircom vastaks nõuetele, mis on kollektiivse haldamise organisatsioonidele kehtestatud direktiiviga 2014/26/EL[52]. Lisaks kinnitab Mircom ka ise, et ta ei ole niisugune organisatsioon.

93. Lõpuks nõustun Poola valitsuse arvamusega, et igal autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse valdajal on õigus lubada teisel isikul volikirja või muu juriidilise dokumendiga, millega antakse luba, kasutada tema õigusi tema nimel, eelkõige selleks, et nõuda hüvitist, mis on tema õiguse rikkumise korral ette nähtud. Direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis d on niisugune olukord muide sõnaselgelt ette nähtud. Mulle näib siiski, et põhikohtuasjas ei ole see nii. Eelotsusetaotluse esitanud kohtus on selge, et Mircom ei tegutse mitte kõnesolevate filmitootjate nimel ja huvides, vaid enda nimel ja huvides. Seda äriühingut ei saa seega pidada õiguste kaitse asutuseks, millel on õigus esindada intellektuaalomandi õiguse valdajaid, direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti d tähenduses.

Vastuse ettepanek

94. Teen ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele, et direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti b tuleb tõlgendada nii, et üksusel, kes on küll omandanud teatavad õigused kaitstud teostele, kuid kes ei kasuta neid õigusi ning piirdub sellega, et nõuab hüvitisi isikutelt, kes neid õigusi rikuvad, ei ole õigust kasutada selle direktiivi II peatükis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid, kui pädev kohus tuvastab, et see üksus omandas need õigused üksnes eesmärgiga see seisund saada. Selles direktiivis ei ole nõutud ning sellega ei ole ka vastuolus see, kui liikmesriik annab oma riigisiseste õigusaktidega nimetatud seisundi isikutele, kellele on loovutatud intellektuaalomandi õiguste rikkumistega seotud nõuded.

Kolmas eelotsuse küsimus

95. Oma kolmanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, mil määral tuleb kahes esimeses eelotsuse küsimuses mainitud asjaolusid arvesse võtta, kui hinnatakse seda, missugune on õige vahekord esiteks intellektuaalomandi õiguste järgimise ning teiseks kasutajate õiguste ja vabaduste – näiteks õiguse eraelu austamisele ja isikuandmete kaitse – vahel.

Sissejuhatavad märkused

96. Käesolevast eelotsusetaotlusest ilmneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohus tunneb Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb isikuandmete edastamist eraõiguslikele isikutele, et algatada tsiviilkohtutes menetlusi autoriõiguste rikkumiste suhtes. Selle kohtupraktika kohaselt lubab direktiivi 2004/48 artikli 8 lõige 3 koostoimes direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1 niisugust

[51] 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus (C-521/17, EU:C:2018:639).

[52] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul (ELT 2014, L 84, lk 72).

edastamist, kuid ei nõua seda.[53] Euroopa Kohus on siiski asunud seisukohale, et konkreetselt direktiivide 2002/58 ja 2004/48 ülevõtmisel on liikmesriigid kohustatud jälgima, et nad tuginevad nende direktiivide sellisele tõlgendusele, mis võimaldab tagada õige tasakaalu erinevate liidu õiguskorras kaitstavate põhiõiguste vahel. Nende direktiivide ülevõtmise meetmete rakendamisel ei ole liikmesriikide ametiasutuste ja kohtute ülesanne mitte ainult tõlgendada oma riigisisest õigust kooskõlas nende direktiividega, vaid ka jälgida, et nad ei tugineks asjaomaste direktiivide sellisele tõlgendusele, mis on vastuolus kõnealuste põhiõigustega või muude liidu õiguse üldpõhimõtetega, näiteks proportsionaalsuse põhimõttega.[54]

97. Seda kohtupraktikat tuleb tõlgendada, lähtudes hilisemast kohtupraktikast, milles näib olevat asetatud rõhk liikmesriikide kohustusele tagada intellektuaalomandi õiguste valdajatele tegelikud võimalused saada hüvitist kahju eest, mida on nende õiguste rikkumisega põhjustatud. Näiteks otsustas Euroopa Kohus kohtuasjas, milles põhikohtuasja faktilised asjaolud puudutasid failide jagamist, et liidu õigusega (direktiividega 2001/29 ja 2004/48) on vastuolus riigisisesed õigusaktid või kohtupraktika, mille kohaselt võis autoriõiguse rikkumiseks kasutatud internetiühenduse valdaja pääseda vastutusest lihtsalt nii, et ta näitas ära mõne pereliikme, kellel oli võimalus ühendusele ligi pääseda, ja seda ilma ühegi muu täpsustuseta, mille tulemusena jäi kahju kandnud autoriõiguste valdaja ilma ühegi tegeliku õiguskaitsevahendita ning nende õigusaktidega ei olnud talle antud muid võimalusi hüvitist saada, näiteks internetiühenduse valdaja vastutuse kohaldamisega.[55] Kui asjaolu, et autoriõiguste rikkumiseks kasutatud internetiühenduse valdaja tunnistab oma vastutust nende rikkumiste eest või näitab ära vastutava isiku, kujutab endast tingimust selleks, et nende õiguste omanik võiks saada tekkinud kahju eest hüvitist, on see nii aga seda enam, mis puudutab eelnevat etappi, st ühenduse valdaja kindlaks tegemist, mis on sageli võimalik ainult IP-aadressi ja teabe põhjal, mille on andnud internetiühenduse pakkuja.

98. Euroopa Kohus tegi siiski äsja kohtuotsuse La Quadrature du Net jt[56], mis on oluline igasugusele niisuguste andmete nagu IP-aadressid edastamisele eelneva etapi, st nende andmete säilitamise seisukohast. Kuigi see kohtuotsus põhineb varasemal kohtupraktikal, annab see olulisi täpsustusi. On aga raske märkamata jätta teatavat pinget selle kohtuotsuse ja eelmistes punktides viidatud kohtupraktika vahel, mis käsitleb IP-aadresside edastamist intellektuaalomandi õiguste kaitseks esitatud hagide raames.

99. Kohtuotsuses La Quadrature du Net jt nõustub Euroopa Kohus, et „veebis toime pandud süüteo korral võib IP-aadress olla ainus uurimisvahend, mis võimaldab tuvastada isiku, kellele see aadress oli süüteo toimepanemise ajal [antud]“.[57] Teistmoodi ei ole ka veebis toime pandud tsiviilõiguslike süütegudega, näiteks intellektuaalomandi õiguste rikkumised. Euroopa Kohus leiab ka, et „[s]ee andmete kategooria [(IP-aadresssid)] on […] vähem tundlik kui muud liiklusandmed“.[58]

100. Euroopa Kohtu sõnul ei ole seega „ainult ühenduse lähtepunktile [antud] IP-aadresside üldi[n]e ja vahet tegemata säilitami[n]e [(st mis puudutab kõikide nende füüsiliste isikute IP-aadresse, kelle valduses on terminalseade, millelt võib luua internetiühenduse)],[59] üldjuhul

53 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Bonnier Audio jt (C-461/10, EU:C:2012:219, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Bonnier Audio jt (C-461/10, EU:C:2012:219, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Bastei Lübbe (C-149/17, EU:C:2018:841, punktid 51–53 ja resolutsioon).

56 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791).

57 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 154).

58 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 152).

59 Tõenäoliselt on tegemist edastamisega (vt selle kohtuotsuse punkt 152).

vastuolus direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1, tõlgendatuna lähtuvalt harta artiklitest 7, 8 ja 11 ning artikli 52 lõikest 1, tingimusel et selle võimaluse kasutamise eeldus on nende andmete kasutamist reguleerivate materiaalõiguslike ja menetluslike tingimuste range järgimine“.[60]

101. Euroopa Kohus sedastab siiski, et „[v]õttes arvesse seda, kui raske on harta artiklites 7 ja 8 tunnustatud põhiõiguste riive, mis andmete säilitamisega kaasneb, saab seda riivet põhjendada üksnes võitlusega raskete kuritegude vastu ja avalikku julgeolekut ähvardavate suurte ohtude ärahoidmisega, nagu ka riigi julgeoleku kaitsega“.[61] Euroopa Kohus otsustas seepärast, et direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1, tõlgendatuna lähtuvalt põhiõiguste harta artiklitest 7, 8 ja 11 ning artikli 52 lõikest 1, on vastuolus seadusandlikud meetmed, milles on direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikes 1 nimetatud eesmärkidel ennetava meetmena ette nähtud liiklus- ja asukohaandmete üldine ja vahet tegemata säilitamine, v.a eelkõige ühenduse (edastamise) lähtekoha IP-aadresside üldine ja vahet tegemata säilitamine riigi julgeoleku kaitsmise, raskete kuritegude vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ennetamise eesmärgil.[62]

102. Kuna elektrooniliste sideteenuste osutajatel on aga direktiivi 2002/58 artikli 6 lõike 1 järgi kohustus kustutada liiklusandmed, sh IP-aadressid või muuta need anonüümseks, kui need ei ole enam edastamiseks vajalikud,[63] võib üksnes selle direktiivi artikli 15 lõike 1 alusel võetud liikmesriigi meede lubada neil neid andmeid säilitada.[64]

103. See kohtuotsus La Quadrature du Net jt puudutab küll ainult andmete säilitamist avaliku julgeoleku ja kuritegevuse vastu võitlemisega seotud põhjustel. Selles on siiski kindlaks määratud eriti kõrge kaitsestandard ning minu arvates on seda raske eirata teistes valdkondades, näiteks teiste isikute õiguste kaitse tsiviilõigusega. Minu meelest on aga kaheldav, kas intellektuaalomandi õiguste kaitsega seotud huvid on sama tähtsad nagu huvid, mis on seotud riigi julgeoleku kaitsmise, raskete kuritegude vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ennetamisega. Seega oleksid IP-aadresside säilitamine selle kaitse eesmärgil ning nende edastamine asjast huvitatud isikutele seda kaitset puudutavates menetlustes – isegi kui neid aadresse säilitatakse muudel eesmärkidel[65] – vastuolus direktiiviga 2002/58, nagu seda on tõlgendatud selles kohtuotsuses. Intellektuaalomandi õiguste valdajad jäävad siis ilma peamisest, kui mitte ainsast võimalusest teha kindlaks isikud, kes nende õiguste rikkumisi võrgus toime panevad, kui viimased tegutsevad – nagu partnervõrkude puhul – anonüümselt, mis võib seada kahtluse alla erinevate kõnealuste huvide tasakaalu, mida Euroopa Kohus on püüdnud luua.[66]

104. Käesolevas kohtuasjas ei sisalda eelotsusetaotlus midagi, mis näitaks ära nende IP-aadresside säilitamise õigusliku aluse, mille Mircom palub edastada. Kui uskuda Telenetti, põhineks see edastamine siiski 13. juuni 2005. aasta elektroonilise side seaduse (Wet betreffende de elektronische communicatie)[67] artiklil 126, mis on säte, mida käsitleti ühes nendest kohtuasjadest[68], milles tehti kohtuotsus La Quadrature du Net jt[69]. Kui peaks asutama

[60] 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 155).

[61] 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 156).

[62] 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, resolutsiooni punkt 1).

[63] Internetiühenduste IP-aadressid antakse tavaliselt „dünaamiliselt“, st et iga internetiühenduse loomisel antakse uus aadress, mis võimaldab juurdepääsu pakkujatel ühendada enam kliente, kui neil on IP-aadresse. Andmed, mis puudutavad IP-aadressi andmist ühele konkreetsele kliendile, tuleb seega kustutada üsna ruttu.

[64] Vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 154).

[65] Vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 166).

[66] Vt käesoleva ettepaneku punktides 96 ja 97 viidatud kohtupraktika.

[67] *Belgisch Staatsblad*, 2005, lk 28070.

[68] Kohtuasi C-520/18: Ordre des barreaux francophones et germanophone jt.

[69] 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791).

seisukohale, et IP-aadresside säilitamine selle sätte alusel või vähemalt nende kasutamine muudel eesmärkidel kui eesmärgid, mis selles kohtuotsuses loeti õiguspäraseks, on liidu õigusega vastuolus, muutuvad põhikohtuasi ja seega ka käesolev eelotsusetaotlus esemetuks.[70]

105. Sellegipoolest soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus käesolevas kohtuasjas teada, kuidas tuleb käesoleva ettepaneku punktis 96 viidatud Euroopa Kohtu praktikas kindlaks määratud kriteeriume tõlgendada niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas. Esiteks kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas partnervõrkudes failide jagamise korral on olemas autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste rikkumine ning teiseks on tal küsimusi selle mitmeti mõistetava rolli osas, mida Mircom nende rikkumiste vastu võitlemisel etendab.

Intellektuaalomandi õiguse rikkumise olemasolu

106. Autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste rikkumise olemasolu küsimuses arvan, et esimesele eelotsuse küsimusele välja pakutud vastus selgitab olukorda piisavalt. Kõigepealt tuleb märkida, et kaitstud teost sisaldava faili osade üldsusele kättesaadavaks tegemine partnervõrkudes kuulub selle teose autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste valdaja monopoli alla ning sellega rikutakse nimetatud monopoli, kui seda tehakse ilma selle õiguste valdaja loata. Kuna selle kättesaadavaks tegemisega kaasneb tavaliselt failide allalaadimine partnervõrkudes, sest allalaadimine on osa nende tööpõhimõttest, on juba see allalaadimine piisav märk autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste tõenäolisest rikkumisest ning õigustab teabe küsimist nende internetiühenduste valdajate isiku kohta, mida ühenduse pakkuja selleks kasutas. Mõistagi peab nende õiguste valdaja tõendama, et faile, mis sisaldavad teoseid, mille õigused kuuluvad temale, jagati nende internetiühenduste abil ilma tema loata.

107. Seejärel võib internetiühenduse valdaja enesekaitseks esitada tõendeid, mis näitavad, et tema ei ole asjaomases rikkumises süüdi, et tema ainult laadis failid alla, andmata neid teiste võrgu kasutajate käsutusse, et ta ei olnud sellest automaatsest käsutusse andmisest teadlik jne. See on siiski järgmine etapp, nimelt menetlus, mille eesmärk on võimaliku vastutuse kindlakstegemine. Küll aga ei saa isikuandmete kaitse anda puutumatust igasuguse põhjendatud taotluse vastu edastada teave, mida on vaja, et algatada õiglane kohtumenetlus, milles nõutakse kahjuhüvitist.[71]

108. Telenet, Proximus ja Scarlet Belgium esitavad veel argumendi, et see, kui avaldatakse nende internetiühenduste valdajate nimed, mille abil jagati filme, millele Mircomil on õigused, kujutaks – kui ma õigesti aru saan – nende filmide ühemõtteliste pealkirjade tõttu endast andmetöötlust, mis puudutab andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta määruse 2016/679 artikli 9 tähenduses. Niisugune töötlemine on selle määruse artikli 9 lõike 1 kohaselt põhimõtteliselt keelatud.

109. Siiski, isegi eeldusel, et asjaolu, et vallatakse internetiühendust, mida kasutati erootiliste filmide jagamiseks partnervõrkudes, kujutab endast andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta, olen arvamusel, et määruse 2016/679 artikli 9 lõike 2 punktides f ja g

[70] Telenet, Proximus ja Scarlet Belgium kinnitavad tõesti oma kirjalikes seisukohtades, et see riigisisene säte ei võimalda neid IP-aadresse Mircomile edastada, seades nii kahtluse alla põhikohtuasja eseme. Niisuguse võimaluse olemasolu ja eelotsuse küsimuste asjakohasuse hindamine kuulub siiski eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse. See on ikkagi erinev küsimus sellest, kas see õigusnorm on liidu õigusest lähtudes kehtiv.

[71] Jätan siin kõrvale Mircomi konkreetse tegutsemisviisi küsimuse, mida ma analüüsin tagapool. On siiski tõsi, et 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuses La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791), millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktides 98–101, on seda küsimust käsitletud teisiti.

esitatud erandid on siin kohaldatavad. Ma ei arva seega, et selle määruse artikli 9 lõikega 1 on vastuolus niisuguste internetiühenduse valdajate nimede avaldamine hagi raames, millega nõutakse hüvitist kahju eest, mille see jagamine põhjustas.

Hageja roll

110. Probleemid, mida tõstatab niisuguse üksuse nagu Mircom roll ja tegutsemisviis, on keerukamad.

111. Esiteks on direktiivi 2004/48 artikli 8 lõikes 1 nõutud, et teabenõue esitataks „intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemisel“. Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus otsustada, et seda väljendit ei saa mõista nii, et sellega viidatakse üksnes menetlustele, mille ese on intellektuaalomandi õiguse rikkumise tuvastamine.[72] Ta on nimelt nõustunud, et õigust teabele võib kasutada ka eraldiseisvas menetluses pärast rikkumise tuvastamist.[73] Ma leian, nagu leidis ka komisjon, et seda enam võib nimetatud õigust kasutada enne rikkumise tuvastamist, eelkõige juhul, kui teabenõue puudutab võimalike õiguste rikkujate andmeid, mis on vajalikud võimaliku hagi esitamiseks.

112. Käesoleva kohtuasja raskus seisneb selles, et eelotsusetaotluse esitanud kohus näib kahtlevat, kas Mircomil on kavatsus niisugune hagi esitada; selle kohtu sõnul püütakse pigem õhutada asjaomaseid isikuid nõustuma tema kompromissettepanekuga.

113. Arvan siiski, et väljend „intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemisel“ on piisavalt lai, et hõlmata niisugust laadi menetlust, nagu kasutab Mircom. Tema tegevus on kindlasti tihedalt seotud autoriõiguste ja nendega seotud õiguste rikkumisega ning kujutab endast nende õiguste kaitsmise meetodit, ehkki see meetod on moraalselt kaheldav. See ei ole ka iseenesest ebaseaduslik. Lisaks kujutab kompromissi otsimine endast sageli etappi, mis eelneb kohtule päris hagi esitamisele. Selleks on vaja – täpselt samuti nagu kohtule hagi esitamisel – teada oletatava õiguste rikkuja nime ja aadressi.

114. Ma ei arva seega, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks jätta Mircomi nõude läbi vaatamata, leides, et seda ei ole esitatud intellektuaalomandi õiguste rikkumise menetlemise raames, nagu on nõutud direktiivi 2004/48 artikli 8 lõikes 1.

115. Teiseks on direktiivi 2004/48 artikli 8 lõikes 1 sätestatud, et teabenõue peab olema õigustatud ja proportsionaalne. Selles küsimuses peakski eelotsusetaotluse esitanud kohus minu meelest arvesse võtma Mircomi tegutsemisviisi.

116. Kui see kohus peaks leidma, et Mircom omandas kõnesolevate filmide kasutamise litsentsid kuritarvitamise eesmärgiga, tuleks asuda seisukohale, et tema nõue ei ole õigustatud. Lisaks, isegi eeldusel, et Mircom on tõesti litsentsiomanik, siis kuna sellel äriühingul ei ole kavatsust neid litsentse kasutada, ei teki tal tegelikult mingit kahju, mille hüvitamist võiks ta seejärel direktiivi 2004/48 artikli 13 alusel nõuda. Tema hagi oleks siis esemetu ja nõue põhjendamatu.

[72] 18. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus NEW WAVE CZ (C-427/15, EU:C:2017:18, punkt 20).

[73] 18. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus NEW WAVE CZ (C-427/15, EU:C:2017:18, resolutsioon).

117. Mircomi oleks veel võimalik pidada isikuks, kellele on loovutatud filmitootjate nõuded, mis tulenevad kõnesolevate filmide üldsusele kättesaadavaks tegemise õiguse rikkumisest. Vastavalt vastusele, mille soovitan anda teisele küsimusele, põhineks Mircomi *locus standi* niisugusel juhul ainult riigisisesel õigusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seda teabenõuet seega hindama riigisisesest õigusest lähtudes.

118. Kolmandaks tuleb lõpuks märkida, et direktiivi 2004/48 artikli 3 lõikes 2 on sätestatud, et selles direktiivis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid tuleb kohaldada nii, et nende kuritarvitusliku kasutamise vastu pakutaks kaitset. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seega tagama niisuguse kaitse. Sellises olukorras nagu põhikohtuasjas käsitletav kalduvad kaks asjaolu näitama, et oletatavate intellektuaalomandi õiguste rikkujate isikut puudutav teabenõue on kuritarvituslik.

119. Esimene asjaolu on see, et on kuritarvitavalt omandatud staatus, mis on vajalik direktiivis 2004/48 ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite ning konkreetselt selle direktiivi artikliga 8 reguleeritava õiguse teabele kasutamiseks. Seda probleemi analüüsisin teisele eelotsuse küsimusele vastates.

120. Teine asjaolu puudutab üldisemalt Mircomi tegutsemisviisi. Nagu komisjon õigesti märgib, võimaldab teatav hulk asjaolusid – asjaolu, et tegemist on ainult väidetavate rikkumiste ja oletatavate õiguste rikkujatega; asjaolu, et teabenõue on ulatuslik;[74] kõnesolevate filmide laad; asjaolu, et Mircom hindab tasumisele kuuluva hüvitise 500 eurole inimese kohta, võtmata arvesse iga juhtumi konkreetseid asjaolusid, ning lõpuks kahtlused Mircomi tegeliku kavatsuse osas esitada kompromissist keeldumise korral kohtule hagid – oletada, et tema teabenõuet võidakse kasutada kuritarvituslikult mitte eesmärgiga saada kahjuga proportsionaalset hüvitist, vaid eesmärgiga pressida kompromissettepaneku kattevarjus välja teatavat sorti lunaraha. Lisaks ei maini eelotsusetaotluse esitanud kohus ühtegi Mircomi hagi nende torrentfailide indekseerimise platvormide vastu, mis oleks seotud filmidega, millele tal on õigused, hoolimata sellest, et Euroopa Kohtu praktikaga[75] on talle selline võimalus antud. See on veel üks asjaolu, mis võib viia eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõttele, et tegemist ei ole õiguste rikkumise väljajuurimise, vaid sellest kasusaamise kavatsusega.

121. Niisuguse kuritarvituse tuvastamine kuulub täielikult põhikohtuasja faktiliste asjaolude hindamise hulka ja seega eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse. Mis puudutab liidu õigust, siis see võimaldab ja isegi nõuab niisuguse analüüsi läbiviimist ja vajaduse korral direktiivi 2004/48 artiklis 8 ette nähtud õiguse teabele kasutamise keelamist.

Vastuse ettepanek

122. Teen seega ettepaneku vastata kolmandale küsimusele, et direktiivi 2004/48 artikli 8 lõiget 1 tuleb koostoimes selle direktiivi artikli 3 lõikega 2 tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus peab keelama selle direktiivi artiklis 8 ette nähtud õiguse teabele kasutamist, kui ta tuvastab vaidluse asjaolusid arvestades, et päring on põhjendamatu või kuritarvituslik.

[74] Eelotsusetaotluses toodud teabe põhjal puudutab põhikohtuasjas käsitletav teabenõue enam kui 2000 IP-aadressi.

[75] 14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, EU:C:2017:456).

Neljas eelotsuse küsimus

123. Oma neljanda eelotsuse küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punkti f tuleb tõlgendada nii, et Media Protectori poolt Mircomi huvides toimuv nende isikute IP-aadresside salvestamine, kelle internetiühendusi kasutati niisuguseks kaitstud teoste jagamiseks partnervõrkudes, on isikuandmete seaduslik töötlemine.

124. See küsimus põhineb eeldusel, et need IP-aadressid kujutavad endast isikuandmeid ja et nende salvestamine on töötlemine. See eeldus on õige siiski ainult siis, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks Mircomi puhul tunnustama staatust, mis on vajalik, et kasutada direktiivis 2004/48 ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid, ning rahuldab konkreetselt tema nõude, mis on esitatud selle direktiivi artikli 8 alusel.

125. Euroopa Kohus on juba otsustanud, et IP-aadressid, sh dünaamilised aadressid kujutavad endast isikuandmeid, kui nende IP-aadresside vastutaval töötlejal on seaduslikud vahendid, mis võimaldavad kõnealuse isiku tuvastada tänu täiendavale teabele, mis on selle isiku internetiühenduse pakkuja valduses.[76] Niisugusel juhul ei ole vähimatki kahtlust, et nende aadresside salvestamine hilisemaks kasutamiseks kohtule esitatavate hagide raames vastab määruse 2016/679 artikli 4 punktis 2 toodud „töötlemise“ määratlusele.

126. Nii oleks siis, kui Mircomil, kelle nimel Media Protectori IP-aadresse kogub, oleks seaduslik vahend selleks, et teha kindlaks internetiühenduste valdajad direktiivi 2004/48 artiklis 8 ette nähtud menetluse kohaselt. Seevastu juhul, kui selle menetluse kohaldamisest tema suhtes keeldutakse, ei saaks käesoleval juhul käsitletavaid IP-aadresse pidada isikuandmeteks, sest need ei puuduta isikuid, kes on tuvastatud või tuvastatavad määruse 2016/679 artikli 4 lõike 1 tähenduses. See määrus ei oleks seega kohaldatav.

127. Mis puudutab määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punkti f tõlgendamist, siis selles on sätestatud kolm kumulatiivset tingimust, mis peavad olema täidetud selleks, et isikuandmete töötlemine oleks seaduslik, nimelt esiteks selle vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi, kellele andmed edastatakse, teiseks tingimus, et isikuandmete töötlemine on vajalik taotletava õigustatud huvi seisukohast, ning kolmandaks tingimus, et andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused ei kaalu seda huvi üles.[77]

128. Mulle tundub, et tingimus, et isikuandmete töötlemine on vajalik taotletava õigustatud huvi seisukohast, on täidetud. Partnervõrk on tehnilisest seisukohast omavahel suhtlevate arvutite võrk.[78] See suhtlemine toimub tänu IP-aadressidele, mis identifitseerivad erinevaid arvuteid (täpsemalt ruutereid, mis tagavad nende internetiühenduse). Faili niisuguses võrgus jagamise toimingu ning seega autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste rikkumise igasugune tuvastamine juhul, kui fail sisaldab kaitstud teost ja jagamine toimub ilma nende õiguste valdajate loata, toimub paratamatult selle IP-aadressi kindlakstegemise ja salvestamise kaudu, millelt see toiming tehti. Alles hiljem on võimalik teha kindlaks selle internetiühenduse valdaja, millele

[76] 19. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779, punkt 49).

[77] Vt direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f kohta, mis vastab määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punktile f, 4. mai 2017. aasta kohtuotsus Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336, punkt 28).

[78] Termin *peer* tähistab tegelikult võrku ühendatud arvutit.

asjaomane IP-aadress teataval hetkel anti. Kuigi see valdaja ei olegi alati seda toimingut algatanud, on ta tavaliselt suuteline andma teavet vastutava isiku kohta või võib toimingute eest, mis tema internetiühenduse abil tehti, pidada vastutavaks teda ennast.[79]

129. Sellest järeldub, et nõudmaks selle kahju hüvitamist, mis põhjustati kaitstud teoste ilma loata jagamisega partnervõrkudes, on vaja salvestada nende võrkude kasutajate IP-aadressid.

130. Tingimus, et vastutaval töötlejal või kolmandal isikul peab olema õigustatud huvi, on tihedalt seotud teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse raames mainitud asjaoludega ja sellega, kuidas eelotsusetaotluse esitanud kohus neid hindab. Ma võin siin teha samad märkused, mille esitasin nõude kohta avaldada nende isikute nimed, kellele anti IP-aadressid, mis salvestati direktiivi 2004/48 artikli 8 alusel. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks leidma, et see nõue on põhjendamatu või kuritarvituslik, ei saa sellele nõudele eelnenud IP-aadresside salvestamist pidada salvestamiseks, mis tehti õigustatud huvist lähtudes. Niisugusel juhul ei oleks IP-aadressid siiski enam isikuandmed ja määrus 2016/679 ei oleks kohaldatav.[80]

131. Seevastu nõuete vormikohane sissenõudmine isiku poolt, kellele need nõuded on loovutatud, võib kujutada endast õigustatud huvi, mis põhjendab isikuandmete töötlemist määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punkti f tähenduses. Selleks et niisugune töötlemine oleks põhjendatud, peab isik, kellele nõuded on loovutatud, saama neid andmeid aga seejärel kasutada omandatud nõuete võlgnike kindlaks tegemiseks. Seega sõltub töötlemise põhjendatus igal juhul sellest, millisel eesmärgil on esitatud nõue edastada nende isikute nimed, kes valdavad asjaomaste IP-aadresside abil tuvastatud internetiühendusi.

132. Mis puudutab tingimust, et andmesubjekti põhiõigused ja -vabadused ei tohi kaaluda üles kõnealuste isikuandmete töötlemise aluseks olevat õigustatud huvi, siis tegemist on käsitletava juhtumi nende võimalike konkreetsete asjaoludega, mille tõttu ei ole töötlemine seaduslik *hoolimata* õigustatud huvi olemasolust. Pädev kohus peab hindama, kas niisugused konkreetsed asjaolud esinevad.

133. Teen seega ettepaneku vastata neljandale eelotsuse küsimusele, et määruse 2016/679 artikli 6 lõiget 1 punkti f tuleb tõlgendada nii, et isikuandmete seaduslikuks töötlemiseks tuleb lugeda nende isikute IP-aadresside salvestamist, kelle internetiühendusi kasutati kaitstud teoste jagamiseks partnervõrkudes, kui see salvestamine toimub vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvides, eelkõige selleks, et esitada direktiivi 2004/48 artikli 8 lõike 1 punkti c alusel õigustatud nõue avaldada IP-aadresside abil tuvastatud internetiühenduste valdajate nimed.

[79] Vt selle kohta 18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Bastei Lübbe (C-149/17, EU:C:2018:841, resolutsioon).

[80] Vt käesoleva ettepaneku punkt 126. Lisaksin, et ainult dünaamilised IP-aadressid, mis ei ole seotud konkreetsete internetiühendustega, ei kujuta endast samuti liiklusandmeid direktiivi 2002/58 artikli 2 teise lõigu punkti b tähenduses.

Ettepanek

134. Eelnevate kaalutluste põhjal teen ettepaneku vastata ondernemingsrechtbank Antwerpeni (Antwerpeni kaubanduskohus, Belgia) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et üldsusele kättesaadavaks tegemise õigus selle artikli tähenduses hõlmab seda, kui partnervõrgu raames tehakse allalaadimiseks kättesaadavaks kaitstud teost sisaldava faili osad ning seda veel enne, kui asjaomane kasutaja on laadinud selle faili ise tervikuna alla, ilma et seejuures oleks määrava tähtsusega see, kas kasutaja oli asjaoludest teadlik.

2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artikli 4 punkti b tuleb tõlgendada nii, et üksusel, kes on küll omandanud teatavad õigused kaitstud teostele, kuid kes ei kasuta neid õigusi ning piirdub sellega, et nõuab hüvitisi isikutelt, kes neid õigusi rikuvad, ei ole õigust kasutada selle direktiivi II peatükis ette nähtud meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid, kui pädev kohus tuvastab, et see üksus omandas need õigused üksnes eesmärgiga see seisund saada. Direktiivis 2004/48 ei ole nõutud ning sellega ei ole ka vastuolus see, kui liikmesriik annab oma riigisiseste õigusaktidega nimetatud seisundi isikutele, kellele on loovutatud intellektuaalomandi õiguste rikkumistega seotud nõuded.

3. Direktiivi 2004/48 artikli 8 lõiget 1 tuleb koostoimes selle direktiivi artikli 3 lõikega 2 tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus peab keelama selle direktiivi artiklis 8 ette nähtud õiguse teabele kasutamist, kui ta tuvastab vaidluse asjaolusid arvestades, et päring on põhjendamatu või kuritarvituslik.

4. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) artikli 6 lõiget 1 punkti f tuleb tõlgendada nii, et isikuandmete seaduslikuks töötlemiseks tuleb lugeda nende isikute IP-aadresside salvestamist, kelle internetiühendusi kasutati kaitstud teoste jagamiseks partnervõrkudes, kui see salvestamine toimub vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvides, eelkõige selleks, et esitada direktiivi 2004/48 artikli 8 lõike 1 punkti c alusel õigustatud nõue avaldada IP-aadresside abil tuvastatud internetiühenduste valdajate nimed.